

10. O hrvatskim zakonima koji omogućuju dokinuće Bosne i Hercegovine i dvostrukoj politici predsjednika Tuđmana spram Bosne i Hercegovine

1. O 12 predstavnika dijaspore u Saboru: "Jasno je bilo da su ti Hrvati dijaspora koji nisu imali ništa s Hrvatskom državom"

Tužitelj Harmon najavio je vrlo precizno da će Mesić svjedočiti a aktualnim hrvatskim zakonima "koji omogućuju dokinuće neovisnosti Bosne":

On će svjedočiti o aktualnim hrvatskim zakonima, o važećim zakonima dok je Bosna bila neovisna, poglavito o onima koji se odnose na izbore i koji omogućuju dokinuće neovisnosti Bosne.

Izvor: Predmet IT-95-14-A, svjedočenje S. Mesića 16. -19. 3. 1998.

Stjepan Mesić, odgovarajući na pitanja tužitelja, potvrdio je kako je izborni zakon u Hrvatskoj bio takav da je "imao razorni utjecaj" na suverenitet Bosne i Hercegovine jer je "usmjeravao bosanske Hrvate prema Hrvatskoj"; da je bilo zastupnika u Saboru "umiješanih u borbe u Bosni i Hercegovini"; da je učinak državljana BiH zastupnika u Hrvatskom saboru bio takav "da je to vodilo prema raspadu" jer "oni nisu išli braniti Bosnu i Hercegovinu"; da je cijeli taj izborni zakon HDZ-ova "prijevara", itd.

Da se radi o "prijevarama" Stjepana Mesića nije teško dokazati. Zakon po kojemu dijaspora ima pravo glasovati za Hrvatski sabor donijet je tek 1995. godine. Dijaspore je prvi put glasovala za Hrvatski sabor 29. listopada 1995., a konstituirajuća sjednica Zastupničkoga doma Sabora održana je 28. studenog 1995. godine¹. Mesić vrlo dobro zna da je to bilo

¹ Ivo Perić. **Hrvatski državni Sabor 1948. -2000. Treći svezak: 1918. - 2000.** Zagreb: Hrvatski institut za povijest/Hrvatski državni Sabor, 2000., str. 406. - 407.

tako, jer je i sam bio zastupnik Sabora do njegova raspuštanja 1995. godine. Ti elementarni podaci nalaze se i u političkom leksikonu:

"Hrvatska je 1995. ozakonila najdalekosežniji model glasovanja svojih državljana koji imaju prebivalište izvan zemlje. Na temelju upisa u 'knjigu državljanstva' u Zagrebu zaključeno je da ti državljani čine desetinu biračkog tijela u zemlji, te im je dano pravo da biraju 10% članova Zastupničkog doma. Izbori su provedeni u jednome izbornom okrugu koji je obuhvaćao cijeli svijet, uz listovno natjecanje i D'Hondtovu metodu preračunavanja glasova u mandate"².

Prema tome, cijela konstrukcija optužbe Haaškoga tužiteljstva da izborni zakon za Hrvatski Sabor, koji je donijet tek 1995., "omogućuje dokinuće neovisnosti Bosne" pripada onoj vrsti konstrukcija koje se nisu usuđivali koristiti ni totalitarni režimi u montiranim političkim procesima. Hrvatska je dijaspora prvi put glasovala za Hrvatski Sabor nakon "Oluje", kada je vojno oslobođena Hrvatska i spašena Bosna i Hercegovina, odnosno, nakon Dayton, kada je potpisan mir za Bosnu i Hercegovinu. Mesić to nije jasno i precizno rekao u svome svjedočenju pred Haaškim sudom, nego je potvrđivao političke konstrukcije Haaškoga tužiteljstva.

Upravo zato što ta elementarna činjenica - kada dijaspora prvi put glasuje i kada njezini predstavnici ulaze u Sabor - nije i ne može biti sporna, potrebno je citirati pitanja Tužiteljstva i odgovore svjedoka optužbe Stjepana Mesića, da bi se vidjelo kako se na jednom međunarodnom sudu pravde montira optužba koja ne bi mogla proći ni na jednom općinskom sudu, jer je mimo svake pameti.

² Mirjana Kasapović. **Izborni leksikon**. Zagreb: Politička kultura, 2003., str. 99. - 100.

Pitanje: *Dozvolite mi skrenuti Vašu pozornost, g. Mesiću, na situaciju s dvojnim državljanstvom i na situaciju ljudi koji su bili građani Bosne i Hercegovine s mogućnošću da budu članovi Hrvatskog Parlamenta ili SABORA. Možete li objasniti sucima zakone koje sam naveo, kad su promulgirani i kakav je bio njihov učinak na suverenitet Bosne i Hercegovine?*

S. Mesić: *Svakako, bio sam dio opozicijskih političara u Hrvatskoj koji su bili protiv izbornih pravila da građani drugih država mogu participirati, jer mislim da samo oni Hrvati iz dijaspore mogu sudjelovati u izborima koji su sami vani u to vrijeme. Prema građanskom pravu, izborni sistem dopušta svim hrvatskim građanima glasovati za Hrvatski Parlament, i onda zakon predviđa da svi Hrvati - sve osobe hrvatskog podrijetla mogu postati građani, prema nekim odredbama koje su - uvjeti što ih je bilo lako ispuniti.*

*Bilo je 12 predstavnika u Parlamentu, tako da je oko 10 posto predstavnika u parlamentu dolazilo iz dijaspore i jasno je bilo da su **ti Hrvati dijaspora koji nisu imali ništa s Hrvatskom državom** - nisu plaćali nikakav porez - bilo je jasno da je njima većim dijelom upravljao HDZ, tako da mi je bilo jasno da je to neka vrst zloporabe izbora, budući da stranka koja kontrolira tih 10 posto glasova jasno ima 10 posto prednosti ulazeći u izbore, i razumljivo bilo je to nešto protiv čega se borila opozicija.*

*Dakle, jasno je da HDZ u tome ima prednost - ima monopol - imali su monopol, progurali su taj zakon. Ali **u slučaju Bosne i Hercegovine imao je razoran utjecaj, zbog toga što je tamo činio, usmjeravao je bosanske Hrvate prema Hrvatskoj, umjesto da ih usmjeruje svoju sreću i budućnost tražiti u državi u kojoj su se rodili, i gdje su živjeli s drugim ljudima s kojima su trebali tražiti suživot.***

Izvor: Predmet IT-95-14-A, svjedočenje S. Mesića 16. - 19. 3. 1998.

Pitanje: *kao rezultat tog zakona koji je dozvolio ljudima izvana da budu birani u Hrvatski Parlament je li bilo članova Sabora među umiješanima u borbe u Bosni i Hercegovini, koji su bili časnici u HVO-u?*

S. Mesić: *Mislim da je više tih uglednih članova HDZ-a koji su ušli u Vladu Federacije Bosne i Hercegovine i države Bosne i Hercegovine bilo legalnim članovima Hrvatskoga Parlamenta tako da su u isto vrijeme bili članovi Hrvatskog Parlamenta i onog u Bosni i Hercegovini.*

Ipak, nije mi lako dati procjenu kakva je razina njihove uključenosti tamo preko bila.

Izvor: Predmet IT-95-14-A, svjedočenje S. Mesića 16.-19.3.1998.

Pitanje: *Gospodine Mesiću, kakav je vaš zaključak o učinku koji je ta vrsta predstavnštva u Saboru imala, to je da dopušta ljudima koji su bili iz Bosne i Hercegovine da budu članovi Sabora - kakav učinak je to imalo na neovisnost Bosne i Hercegovine?*

S. Mesić: *Uvjeren sam da je to vodilo prema raspadu - ako su Hrvati tražili svoje mjesto u Hrvatskoj, oni nisu išli braniti Bosnu i Hercegovinu, oni ne bi zagovarali jedinstvo Bosne i Hercegovine. Mislilo sam da je to politika koja škodi Bosni i Hercegovini i a mislio sam da je štetna i za Hrvatsku.*

Uvijek sam vjerovao, a tako i danas, da nije bilo Washingtonskog i Daytonskog sporazuma, da je upitno bi li padom Bosne, mogla preživjeti i sama Hrvatska?

Izvor: Predmet IT-95-14-A, svjedočenje S. Mesića 16. -19. 3. 1998.

Pitanje: *S obzirom na dvojno državljanstvo i izborni zakon, pravo na glasovanje i biti izabran u Parlament, je li to pravo samo etničkih Hrvata ili svih građana Hrvatske tako da etnički Hrvati, recimo u Australiji i SAD-u mogu glasovati za Hrvatski Parlament³?*

S. Mesić: *Da. To je prijevara, jer HDZ je tako uzeo 10 posto članova Parlamenta to Vam je kao u šahu, ako imate kulu više, i da Vam dam primjer, kako je daleko išla kontrola, mislim da jedna informacija govori dovoljno. Od svijuju Hrvata koji žive u Australiji i koji su primili hrvatsko državljanstvo to znači Melburn, Sydney, Perth, Adelaide - svi Hrvati žive tamo a baš tamo ih je malo.*

... Što se tiče same Bosne i Hercegovine, onog trenutka kad je taj akt prošao zvao sam veleposlanika Trnku i rekao: to ne destabilizira samo Bosnu i Hercegovinu nego čini ogromnu štetu i Hrvatskoj, taj sustav glasovanja, rekao sam mu da prenese bosanskom vodstvu da ne pristane na to, da jednostavno budu protiv mogućnosti da Hrvati u Bosni i Hercegovini imaju mogućnost glasovati za Hrvatski parlament, jer druge ozbiljne zemlje, a ja ne smatram

³ Ovo i sljedeće pitanje postavlja S. Mesiću obrana generala Blaškića tijekom unakrsnog ispitivanja.

našu takvom omogućuju svojim građanima koji se nađu za vrijeme glasovanja vani glasovati za parlament, jer oni plaćaju poreze. Mi smo pridobili građane koji nisu u dijaspori.

Oni su zbilja autentični Bosanci. Njihovi preci su od tamo. Oni ne plaćaju hrvatske poreze a sudjeluju u donošenju odluka. Oni utječu na sve nas a mi smo porezni platiše u svojoj zemlji.

Zbog toga sam bio protiv toga i zato vjerujem da će taj zakon biti ukinut jer mislim da je to varanje. Primjerice, danas, u Federaciji Bosne i Hercegovine i u Bosni i Hercegovini, imate visoke dužnosnike koji su članovi Hrvatskog parlamenta i ja ne mogu naći sličan primjer bilo gdje na svijetu.

Pitanje: Želim samo rezimirati. Slažete li se s mojom tvrdnjom da cijela hrvatska dijaspora može glasovati za Hrvatski parlament a ne samo Hrvati iz Bosne i Hercegovine.

S. Mesić: Da, jer cijelu dijasporu kontrolira HDZ i to je ono što odgovara Tuđmanu i njegovoj stranci.

Izvor: Predmet IT-95-14-A, svjedočenje S. Mesića 16. -19. 3. 1998.

Trajna je zasluga Stjepana Mesića što je na temelju takva njegova svjedočenja u slučaju Blaškić, prvostupanjsko vijeće donjelo sljedeći zaključak⁴:

130. ... Politika Hrvatske prema bosanskim Hrvatima više je stavila naglasak na etničku pripadnost nego na državljanstvo. Republika Hrvatska je donijela odredbu prema kojoj svi pripadnici hrvatskog naroda imaju pravo na njezino državljanstvo.^[261] General Blaškić je zatražio da iskoristi taj propis.^[262] Jednim drugim zakonom dopušteno je svim Hrvatima da glasuju na izborima u Hrvatskoj, što je omogućilo bosanskim Hrvatima, inače bosanskim državljanima, da glasuju na parlamentarnim izborima u Republici Hrvatskoj. Sporazumom o prijateljstvu i suradnji između Republike Bosne i

⁴ Stjepan Mesić, kao zaštićeni svjedok, imao je oznaku Svjedok II., a Prvostupanjsko vijeće i u citiranom stavku poziva se dva puta na njegovo svjedočenje.

Hercegovine i Republike Hrvatske predviđeno je da će te dvije republike recipročno dopustiti svojim državljanima stjecanje dvojnog državljanstva.^[263] Vijeće smatra da je Hrvatska iskoristila čitavu tu zakonsku regulativu da bi Hrvate u Bosni i Hercegovini usmjerila prema Hrvatskoj^[264] i da je ta regulativa pridonijela tome da su ljudi u svrhu iskazivanja svoje lojalnosti veću važnost pripisivali etničkoj pripadnosti nego formalnom državljanstvu. Otprilike 10% zastupnika u Saboru bili su iz dijaspore. Dva pripadnika HVO-a, bosanski Hrvati, izabrana su u hrvatski parlament: Vice Vukojević i Ivan Tolj.^[265]

[261] P406/5.

[262] P765.

[263] Sporazum od 21. lipnja 1992., para. 7 (D572).

[264] Svjedok II, T. str. 5310-5311.

[265] Svjedok II, T. str. 5310-5313.

Mesić svjedoči da zastupnici hrvatske dijaspore u Saboru RH, čiji je mandat započeo 28. studenog 1995. godine: "nisu išli braniti Bosnu i Hercegovinu, oni ne bi zagovarali jedinstvo Bosne i Hercegovine", "da je to vodilo prema raspadu", te "da je to politika koja škodi Bosni i Hercegovini i a mislio sam da je štetna i za Hrvatsku". Njegovo je svjedočenje u protuslovlju s elementarnim činjenicama, njemu se pobrkao redosljed stvari, pa kada ne vodi računa o tome što je bilo prije a što kasnije onda je sve moguće:

- Zastupnički dom Sabora 20. rujna 1995. donio je *Zakon o izmjenama i dopinama Zakona o izborima zastupnika u Sabor RH*, kojim se omogućuje da "birači, hrvatski državljani, koji nemaju prebivalište na području Republike Hrvatske biraju 12 zastupnika na osnovi posebnih lista"⁵. Tako je "dijaspora" prvi put

⁵ Ivo Perić. **Hrvatski državni Sabor 1918. - 2000.** Zagreb: Hrvatski institut za povijest, 2000., treći svezak, str. 406.

glasovala za Zastupnički dom Sabora RH na izborima 29. listopada 1995⁶.

- Političko rješenje za Bosnu i Hercegovinu, tj. Washingtonski i Daytonski sporazumi, već su bili donijeti kada su zastupnici iz dijaspora ušli u Hrvatski Sabor. S. Mesić ne navodi nijedan primjer opstrukcije tih sporazuma od hrvatskoga Sabora, odnosno vladajuće stranke i zastupnika iz dijaspora⁷.
- I pitanja tužitelja i odgovori svjedoka S. Mesića impliciraju stajalište o "hrvatskoj dijaspori" kao hrvatskim državljanima koji su "etnički Hrvati"⁸. Time se implicira i stajalište da je taj zakon diskriminacijski u odnosu na ne-Hrvate. Što nije točno. Nakon mirne reintegracije Hrvatskog podunavlja (1998.) velik broj Srba, hrvatskih državljana, sudjeluje na izborima ne samo za Hrvatski Sabor nego i na lokalnim izborima a da nemaju prebivalište u Hrvatskoj. To je, pak, presedan - da državljani jedne zemlje, bez boravišta u toj zemlji, sudjeluju na lokalnim izborima.

Uvidom u elementarne pojmove i činjenice iz političkog leksikona može se otkloniti niz netočnosti i insinualicija o zakonskoj "prijeviri" i "zloporabi izbora" o čemu govori S. Mesić, željeći potvrditi tezu Tužiteljstva kako su predstavnici dijaspora u Saboru RH rezultat dvostruke politike

⁶ Hrvatski državljani glasovali su i u 42 zemlje u inozemstvu. "Na biračkim popisima u Hrvatskoj je 3.601.226 birača, a u inozemstvu ih je još 364.951, a od toga broja 303.226 glasuje u Bosni i Hercegovini" Izvor: **Kronoslogija rata 1989-1998**. Zagreb: HIC, 1998., str. 532.

⁷ S. Mesić ne navodi nijedan primjer da su zastupnici iz dijaspora, tj. iz BiH, glasovali na štetu "suvereniteta" i "samostalnosti" BiH u razdoblju od 1995. do njegova svjedočenja u Haagu 1998. godine.

⁸ "Bilo je 12 predstavnika u Parlamentu, tako da je oko 10 posto predstavnika u parlamentu dolazilo iz dijaspora i jasno je bilo da su ti Hrvati dijaspora koji nisu imali ništa s Hrvatskom državom" (S. Mesić, citirani iskaz).

"Tuđmana i njegove stranke" kako bi se ugrozili suverenitet i samostalnost Bosne i Hercegovine:

Glasovanje dijaspore (engl. voting of diaspora, franc. vote de diaspo, njem. Diasporasstimmgebung), glasovanja dijela biračkog tijela koji živi izvan granica matične nacionalne države - u tom smislu čini nacionalnu dijasporu (grč. diaspeiro, rasipati) - ali posjeduje državljanstvo i ustavno ili zakonski zajamčeno biračko pravo na temelju kojega sudjeluje u nacionalnim izborima. Način i oblici sudjelovanja dijaspore u nacionalnim izborima posebno se uređuju izbornim zakonodavstvom. Izborni proces u dijaspori uglavnom se svodi na čin glasovanja na dan izbora u diplomatskim predstavništvima dotične zemlje u inozemstvu. Toj izbornoj praksi sklone su poglavito države s brojnom dijasporom koja je nastala višegodišnjim, pa i višestoljetnim iseljavanjem. Doživljava se poglavito kao simbolični čin ponovnog povezivanja iseljeničtva s domovinom i njegova uklapanja u njezin politički život putem posebnih predstavnika u parlamentu. Broj predstavnika dijaspore u nacionalnom parlamentu pritom je obično simboličan i ne utječe bitno na odnos snaga što je uspostavljen glasovanjem u zemlji.

Protivnici sudjelovanja dijaspore u nacionalnim izborima i, napose, njezine posebne političke predstavljenosti u nacionalnim parlamentima pozivaju se na postavku da su moderno biračko pravo i političko predstavništvo bitno vezani uz određene građanske obveze i dužnosti pojedinaca u društvu i državi i da se ne mogu dodjeljivati neovisno o njima. Glasovitu krilaticu američke revolucije no taxation without representation (nema poreza bez predstavljanja) oni se preokrenuli u krilaticu no representation without taxation (nema predstavljanja bez poreza). Time žele kazati da u političkom odlučivanju i donošenju zakona u parlamentu ne mogu sudjelovati oni koji zakonski nisu obvezni pridonositi zajednici porezima i na koje se ne odnose zakoni u čijem donošenju sudjeluju.

IZVOR: Mirjana Kasapović. **Izborni leksikon**. Zagreb: Politička kultura, 2003., str. 99. - 100.

S. Mesić nije objasnio Haaškome sudu ulogu iseljene Hrvatske u stvaranju hrvatske države, kako bi se razumjela odluka o izboru "dijasporu" za hrvatski Sabor. Umjesto toga, on tumači politička zbivanja i ulogu "dijasporu" iz konteksta svojih tadašnjih političkih neuspjeha i frustracija.

Tek nekoliko primjera.

a) Opća je ocjena da je uloga iseljene Hrvatske, "dijaspore", bila od izuzetne važnosti kako u borbi za međunarodno priznanje Hrvatske tako i u Domovinskom ratu. Bez političkog lobiranja, financijske i humanitarne pomoći Hrvata izvan Hrvatske, pitanje je kako bi tekao proces međunarodnog priznanja Hrvatske i koliko bi trajala borba za teritorijalnu cjelovitost Hrvatske. Mesić tak tvrdi: "da su ti Hrvati dijaspore koji nisu imali ništa s Hrvatskom državom".

Istina je da je u Hrvatskome Saboru do 1995. bilo zastupnika s dvojnim državljanstvom. Nisu nam poznati podaci za sve zastupnike, ali iz medija je poznato da su dvojno državljanstvo imali: Jakob Eltz Vukovarski (austrijsko), Hrvoje Šarinić (francusko), Gojko Šušak (kanadsko). Osim toga, nekoliko je ministara u vladama do 1995. imalo, osim hrvatskoga, dvojno državljanstvo: ministar turizma Janko Vraniczany-Dobrinović austrijsko, ministar prometa i veza Ivica Mudrinić kanadsko, ministar iseljeništva Marijan Petrović kanadsko, ministar informiranja Branko Salaj švedsko, ministar obrane Gojko Šušak kanadsko, predsjednik Vlade RH (1992.-1993.) Hrvoje Šarinić francusko.

Osim toga, predsjednik Tuđman ponudio je Georgeu Prpichu, bivšem guverneru američke savezne države Minnesote, da preuzme ministarstvo vanjskih poslova RH 1991., ali on, nažalost, nije dobio suglasnost američke Vlade⁹. Na Mesićevu, pak, žalost i prvi hrvatski veleposlanik u Bosni i Hercegovini i doajen diplomatskog zbora u Sarajevu dr. Zdravko Sančević, iako je podrijetlom iz Bosne, ima, osim hrvatskog, i državljanstvo Venecuele.

⁹ Američka je Vlada godinu dana kasnije dala suglasnost američkom poslovnom čovjeku Milanu Paniću da preuzme mjesto predsjednika Vlade Jugoslavije.

Činjenica je da do 1995. ni zastupnici u Saboru, ni članovi Vlade s dvojnim državljanstvom nisu birani na posebnim listama nego na listama HDZ-a. Ta je činjenica dvostruko porazna za Mesićeve tvrdnje: prvo, jer pobija njegovu tezu "da su ti Hrvati dijaspora koji nisu imali ništa s Hrvatskom državom" i drugo, da zakon o glasanju dijaspore nije donesen kako bi "omogućio dokinuće Bosne i Hercegovine", nego kako bi uspostavio veze između domovinske i iseljene Hrvatske. Iseljena je Hrvatska svojim poznavanjem demokratskih običaja i norma omogućila brži rastanak Hrvatske od komunističkog nasljeđa. Živeći desetljećima u demokratskom svijetu dijaspora je znala i poznavala demokratska pravila više i bolje od domovinske Hrvatske. Mesić to nije bio spreman priznati ni 1998. na Haaškome sudu.

Istina je da Hrvati iz Bosne i Hercegovine nisu dijaspora, jer su autohtoni narod u Bosni i Hercegovini. Ali najmanje za njih stoji ocjena kako oni "nisu imali ništa s hrvatskom državom". Prvo, zato što Hrvati iseljeni iz Bosne i Hercegovine čine znatan dio iseljene Hrvatske i, drugo, što su Hrvati u Bosni i Hercegovini podnijeli velik teret i goleme žrtve u obrani i zaustavljanju velikosrpske agresije. Prema tome, kao dio iseljene Hrvatske, Hrvati iz BiH dali su prvo svoj doprinos (politički, financijski, humanitarni) za priznanje Hrvatske, a zatim su, u borbi protiv srbo-četnike agresije u BiH, dali golem doprinos i obrani teritorijalne cjelovitosti RH.

b) Mesićeva tvrdnja: "Dakle, jasno je da HDZ u tome ima prednost - ima monopol - imali su monopol, progurali su taj zakon", implicira da je vladajuća stranka na nedemokratski način donijela izborni zakon. HDZ je imao većinu u hrvatskom Saboru. Do te je većine došao na demokratskim izborima, po

kojima je i sam Mesić sjedio u Saboru¹⁰, kada je izglasan zakon koji nije bio njemu po volji. Tvrđiti da onaj tko ima demokratsku većinu u Saboru ima monopol, znači osporavati temeljna pravila demokracije¹¹.

c) Mesić ne priznaje pravila demokratske utakmice i spreman ih je odbaciti ako ne odgovaraju njegovim ambicijama i idejama. To je pozadina njegovih tvrdnja da "cijelu dijasporu kontrolira HDZ" te da je to "neka vrst zloporabe izbora", tj. to što je zastupnicima dijaspore "većim dijelom upravljao HDZ".

HDZ je dobio "cijelu dijasporu" s obzirom na program koji je ponudio na izborima, a ne zato što ju je "kontrolirao"¹². HDZ nije mogao manipulirati ni izborima ni medijima u 42 zemlje u inozemstvu gdje su se održavali izbori za "dijasporu" 1995. Konačno, nitko nije imao bitnih primjedaba na rezultate izbora, a bili su nazočni i domaći i međunarodni promatrači. A tvrdnja da je HDZ "većim dijelom upravljao" zastupnicima koji su pobijedili na HDZ-ovoj listi? Uobičajena je demokratska praksa da zastupnici budu lojalni i stranci i programu po kojemu su izabrani, tj. da budu lojalni biračima koji su im dali povjerenje.

d) Mesićeve tvrdi da je saborski "monopol" HDZ-a "u slučaju Bosne i Hercegovine imao... razoran utjecaj, zbog toga što je tamo činio, usmjeravao je bosanske Hrvate prema

¹⁰ Mesić je nakon raskida s HDZ-om, u proljeće 1994., bio u oporbi do kraja svog mandata, tj. do raspisivanja novih izbora za listopad 1995.

¹¹ U tome je Mesić dosljedan, jer on uporno tvrdi da je HDZ bio zapreka demokraciji; dokaz tome je, po Mesiću, vlast "jednostranačkog sustava" HDZ-a. "Jednostranačje" je za njega to što je jedna stranka HDZ pobijedila na izborima u više navrata i time osigurala demokratsku većinu u Saboru.

¹² Obično se previđa jedna elementarna činjenica. Hrvati u inozemstvu živjeli su u pravilu u zemljama s dugom demokratskom tradicijom. I ti su Hrvati poznavali standarde demokratskog ponašanja u većoj mjeri nego Hrvati u domovini, koji su živjeli bez demokracije u kvazidemokraciji komunističkog tipa sve do 1990.

Hrvatskoj, umjesto da ih usmjeruje svoju sreću i budućnost tražiti u državi u kojoj su se rodili". Takva tvrdnja jest potpuno pogrešna procjena situacije; u suprotnosti je i s činjenicama i tadašnjim međunarodnim obvezama RH, kao i sa saborskim odlukama koje su usvojene u vrijeme kada je Mesić bio predsjednik Sabora. Naime, Washingtonski sporazumi predviđaju konfederalni odnos između Republike Hrvatske i Federacije BiH, upravo zato da bi Hrvati iz BiH "svoju sreću i budućnost tražiti u državi u kojoj su se rodili".

Washingtonskim sporazumima Hrvati iz BiH odustali su od svoga entiteta u BiH, a kao "kompenzaciju", tj. jamstvo da će ostati ravnopravni u Federaciji u kojoj su Bošnjaci imali većinu dogovorna je konfederacija s Hrvatskom. Hrvatski je Sabor podržao Washingtonski sporazum na sjednici od 29. ožujka 1994. godine¹³. Tada nije bilo zastupnika "dijaspore" u Hrvatskome Saboru. Oni su izabrani u Sabor tek potkraj 1995. Tako je paradoks još veći, jer njima i HDZ-u Mesić pripisuje "razorni utjecaj" na Hrvate iz BiH jer ih "usmjeravaju" prema Hrvatskoj poslije 1995., tj. nakon što su svi sukobi u BiH završeni i nakon što su potpisani mirovni sporazumi i dogovoreno političko rješenje za BiH.

e) Osim zagovornika unitarističkog uređenja BiH, malo se tko može suglasiti s Mesićevom tvrdnjom da su Hrvati u BiH "zbilja autentični Bosanci". Ta je tvrdnja netočna bilo da se misli na stvaranje bosanske nacije (a takvih je pokušaja bilo od 1890-ih i još uvijek žive u unitarističkim aspiracijama), bilo da ako se misli na regionalnu pripadnost. U ovome drugom slučaju teško da će se ijedan Hercegovac izjasniti Bosancem.

Iza takvih izjava (da su Hrvati autentični Bosanci) krije se cijeli politički program koji teži, već na razini simbola, reducirati ime Bosne i Hercegovine samo na Bosnu, a zatim tri

¹³ **Kronologija rata 1989.- 1998.** Zagreb, HIC, 1998., str. 361.

naroda reducirati na Bosance ili Bošnjake. Prema takvim koncepcijama Hrvati u BiH posebno su osjetljivi jer gube svoj identitet, a zatim i pravo da budu i ostanu konstitutivnim narodom u BiH.

S. Mesić ima pravo zagovarati političku opciju spram BiH i u BiH kakvu god želi, ali nema pravo optuživati druge stranke i politike što ne ostvaruju ciljeve za koje se on osobno opredijelio. Zato njegova tvrdnja da su 'Hrvati autentični Bosanci' jest izraz političke arogancije i netolerancije, jer ne odražava stvarno raspoloženje ni opredjeljenje većine Hrvata u BiH.

f) Možemo li zamisliti situaciju da zastupnik u francuskom parlamentu, nezadovoljan izglasavanjem nekog zakona u francuskom parlamentu, odlazi veleposlaniku susjedne zemlje, recimo Njemačke, i traži od veleposlanika Njemačke da urgira kod svoje vlade protiv donesenog zakona. Ili, kakva bi bila politička karijera britanskog člana parlamenta kada bi se žalio na isti način u istom hipotetičkom slučaju veleposlaniku Francuske?

Stjepan Mesić svjedoči na Haaškome sudu da je upravo to učinio kada je Zastupnički dom Sabora, 20. rujna 1995., donio *Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o izborima zastupnika u Sabor RH*:

"onog trenutka kad je taj akt prošao zvao sam veleposlanika Trnku i rekao: to ne destabilizira samo Bosnu i Hercegovinu nego čini ogromnu štetu i Hrvatskoj, taj sustav glasovanja, rekao sam mu da prenese bosanskom vodstvu da ne pristane na to, da jednostavno budu protiv mogućnosti da Hrvati u Bosni i Hercegovini imaju mogućnost glasovati za Hrvatski parlament".

S. Mesić nije otišao s istom porukom ni francuskom, ni njemačkom, ni britanskom veleposlaniku, iako su hrvatski državljani po tome zakonu glasali i u tim zemljama.

S. Mesić ima pravo ne slagati se s određenim političkim rješenjima, ali nema pravo osporavati odluke i zakone koji su

donijeti po demokratskoj proceduri i na demokratski način i koji nisu suprotni Ustavu i međunarodnom pravu. Zato bi zbog ovakvih postupaka u svakoj pristojnoj demokraciji bio optužen za nedolično ponašanje i nelojalnost prema svome Saboru i svojoj državi. No, čini se da su termini nedolično ponašanje i nelojalnost fineše o kojima ni Mesić ni Haaško tužiteljstvo ne vode računa, kada je to u njihovu interesu: Mesiću da ostvari svoje političke ambicije, a Tužiteljstvu da potkrijepi svoje političke optužnice.

2. O zastupnicima Sabora RH časnicima HVO-a

Na Mesićevu svjedočenju temelji se zaključak prvostupanjske presude u slučaju Blaškić: "Dva pripadnika HVO-a, bosanski Hrvati, izabrana su u hrvatski parlament: Vice Vukojević i Ivan Tolj"¹⁴.

Pitanje: *Dok ste bili predsjednik Sabora, u to vrijeme, bilo je članova Sabora koji su bili iz Bosne i Hercegovine, također članova HVO-a i iz Herceg-Bosne?*

S. Mesić: *Nikada nisam službeno primio ikakvu informaciju od ikojeg predstavnika da su bili članovi HVO-a. Ipak, vidjeo sam neke ljude na televiziji uključujući Vicu Vukojevića i Ivana Tolja kako su obučeni u odore HVO-a. Mislim da je bio i jedan liječnik, ali mislim da je bio samo uključen u medicinske poslove.*

S. Mesić: *... Uzmite izjave Ivana Tolja, generala obje armije, o Muslimanima o Bosni i Hercegovini.*

Izvor: Predmet IT-95-14-A, svjedočenje S. Mesića 16. - 19. 3. 1998.

Stjepan Mesić 'nikada nije službeno primio ikakvu informaciju' da je neki član Sabora RH bio časnikom HVO-a. Ali je on zastupnike Sabora vidio na televiziji u odori HVO-a. Ne

¹⁴ Stavak citirane presude na početku poglavlja.

kaže kada i kojom prigodom. Ali tvrdi da je Ivan Tolj bio "general obje armije". Isto tako tvrdi i suprotno u istom svjedočenju, odgovarajući na izravan upit:

Pitanje: *Gospodine Mesiću, tko je bio Ivan Tolj i koji čin Vam je rekao da ima u HVO-u?*

S. Mesić: *Ne znam koji čin je obnašao u HVO-u. Bio je general u Hrvatskoj vojsci.*

Izvor: Predmet IT-95-14-A, svjedočenje S. Mesića 16. - 19. 3. 1998.

Pomna analiza Mesićevih iskaza otkriva da on svaki put povlači svoje tvrdnje, kada izravno mora navesti argument ili dokaz za svoja stajališta. Zato što i on zna da je Ivan Tolj radio u IPD-u, odnosno Političkoj upravi MORH-a¹⁵, od lipnja 1991. do 26. 2. 2000¹⁶. Odnosno, bio je glavnim urednikom lista *Hrvatski vojnik*, što ga izdaje MORH, od 1992. do 2000. Imenovan je načelnikom Političke uprave 24. 3. 1994., a pomoćnikom ministra za odnose s javnošću i informiranje 30. 6. 1998. Generalom je postao u svibnju 1995. Nema podataka u njegovom osobniku da ima bilo kakav čin u HVO-u.

Mesićeva izjava o Vici Vukojeviću jednako je neprecizna i nepotpuna. On se i u ovome slučaju poziva na televiziju: "Viđao sam ga samo na televiziji u odori". Tako sročeni odgovori na pitanje u sudnici prepostavlja često ili barem višekratno pojavljivanje Vice Vukojevića na televiziji u odori HVO-a:

Pitanje: *Je li Vam se Vice Vukojević predstavio kao član HVO-a, ili, jeste li ga ikada vidjeli u odori koja pripada HVO-u dok je bio član Sabora?*

¹⁵ Prvim ustrojem Ministarstva obrane osnovana je Uprava za informativno i psihološko djelovanje (IPD), koja je kasnije preimenovana u Političku upravu. General Tolj bio je načelnik Političke uprave. IPD, odnosno Politička uprava bila je dio Ministarstva obrane, a nije bila dio Glavnog stožera HV.

¹⁶ S. Mesić postaje predsjednikom Republike u veljači 2000. Imenovanja i razrješenja pomoćnika ministara obrane nisu mogla biti bez njegove suglasnosti. Zato se S. Mesić mogao i naknadno uvjeriti u proizvoljnost svojih izjava. Umjesto toga, on je 2000. otpustio i umirovio generale HV koji su tražili zaštitu digniteta Domovinskog rata.

S. Mesić: Samo na televiziji. Viđao sam ga samo na televiziji u odori i javno je rekao da je bio brigadir HVO-a. Ne znam tko ga je postavio na tu poziciju, ali za čitavo to vrijeme bio je i u Hrvatskom parlamentu. - nikada nije rekao da će dati ostavku na to mjesto da bi preuzeo neko drugo bilo gdje.

Izvor: Predmet IT-95-14-A, svjedočenje S. Mesića 16. - 19. 3. 1998.

Vice Vukojević pojavio se u odori na televiziji samo jedanput, i to potkraj siječnja 1994. godine¹⁷, dakle, uoči potpisivanja Washingtonskih sporazuma i u vrijeme kada je trebalo "nagovoriti" Hrvate u BiH da pristanu na Washingtonske sporazume, a odustanu od ponuda iz Vance-Owenova plana i Owen-Stoltenbergova plana.

Hrvati u BiH smatrali su da je njihovo pravo na vlastiti entitet u BiH puno veće jamstvo njihove sigurne budućnosti, nego konfederacija Federacije BiH s Republikom Hrvatskom. Prema tome, pojavu saborskog zastupnika i brigadira HV¹⁸ Vice Vukojevića u odori HVO-a na TV, koji je rodom iz Vitine u Hercegovini, za koju je trajno vezan, trebalo bi prosuditi sa stajališta potpore Washingtonskim sporazumima. Konačno, i sam Mesić za Vukojevića tvrdi: "za čitavo to vrijeme bio je i u Hrvatskom parlamentu¹⁹". Ni Mesić ne tvrdi da je Vice Vukojević bio angažiran u vojsci HVO-a, nego samo da se slikao u odori HVO-a.

Stjepan se Mesić pod prisegom obvezao da će govoriti ne samo istinu nego i "potpunu istinu". Haaški je tribunal ostao i ovom prigodom uskraćen, prvo, za istinu i, drugo, za potpunu istinu.

¹⁷ Preciznije, 27. ili 28. siječnja 1994.

¹⁸ Vice Vukojević dobio je čin pričuvnog brigadira Hrvatske vojske jer je 1991. bio pomoćnik ministra unutrajnih poslova, u vrijeme kada je formiran ZNG (Zbor narodne garde) u sastavu MUP-a.

¹⁹ Navedeni citat iz Mesićeva svjedočenja u Haagu 1998.

Prvo, formulacija "Dva pripadnika HVO-a, bosanski Hrvati, izabrana su u hrvatski parlament" trebala bi podrazumijevati da su pripadnici HVO-a birani u "Hrvatski parlament", što ni formalno ne može biti istina, i za tu je neistinu zaslužan Stjepan Mesić.

Drugo, zaprisegnuti svjedok Stjepan Mesić nije posvjedočio da je u Hrvatskome Saboru, dok je on bio i zastupnik i predsjednik Sabora, također bio zastupnikom Sabora i general HOS-a i Armije BiH Ante Prkačin.

Ante Prkačin izabran je u Sabor na prvim izborima 1990., a drugi put na izborima 1992. godine²⁰. Bio je i predsjednički kandidat na izborima koji su održani 24. siječnja 2000. godine²¹. Ante Prkačin bio je general-bojnik i HOS-a i Armije BiH. Sam tvrdi da 1992. "tadašnji predsjednik HOS-a Dobroslav Paraga Prkačina imenuje za načelnika Glavnog stožera HOS-a te promiče u čin general-bojnika GS HOS-a"²². U medijima je godinama predstavljan i kao general Armije BiH, te da je čin dobio od Alije Izetbegovića, iako za to nema vjerodostojne potvrde²³.

Jasno je da bi i samo spominjanje činjenice da je jedan general (para)vojske Alije Izetbegovića bio zastupnik u Hrvatskome Saboru fabriciranu konstrukciju Tužiteljstva o izboru predstavnika HVO-a u Hrvatski Sabor učinilo potpuno neuvjerljivom. Jasno je zašto Mesić nije, radi "potpune

²⁰ Vidi: Ivo Perić: **Hrvatski državni Sabor 1848.-2000.**, Zagreb, 2000.

²¹ Ante Prkačin dobio je 0,28% glasova (I. Perić, isto, str. 420). Nakon prvog kruga izbora "Ante Prkačin dao je potporu Stipi Mesiću u drugom krugu predsjedničkih izbora.. Svoju potporu Stipi Mesiću temelji na osobnoj i procjeni stranačkog predsjedništva da je Stipe Mesić bolji kandidat" (<http://www.hrt.ht/auto/arhivvijesti/2000/01/27/KRV.html>).

²² HINA, **Baza EVA**, HNA1135297:13.01.2000

²³ Ante Prkačin, u siječnju 2000. godine, "najavio je sudsku tužbu zbog klevete, protiv Ante Đapića i Velimira Kvesića iz HSP-a, zbog njihovih izjava da nije general".
(<http://www.hrt.ht/auto/arhivvijesti/2000/01/27/KRV.html>).

istine" i razumijevanja kompliciranih hrvatsko-bošnjačkih odnosa, spomenuo zastupnika Antu Prkačina. No poptuno je nejasno zašto taj argument nije iskoristila obrana generala Blaškića. Ili možda nije?

3. Mesićev alibi Aliji Izetbegoviću za etničko čišćenje Hrvata u Srednjoj Bosni

3.1 "Došli su raspravljati sa mnom jer su otkrili su tu dvostruku politiku":

Tužitelj Harmon najavio je vrlo precizno da se Mesićevo svjedočenje odnosi na dvostruku politiku predsjednika Tuđmana prema Bosni i Hercegovini:

On će svjedočiti o dvostrukoj politici predsjednika Tuđmana spram Bosne, jednoj koja je bila javna politika za priznanje neovisnosti Bosne, i o prikrivenoj politici podjele Bosne između Hrvatske i Srbije.

Izvor: Predmet IT-95-14-A, svjedočenje S. Mesića 16. - 19. 3. 1998.

Mesić je vrlo opširno opisao primjer "dvostruke politike predsjednika Tuđmana prema Bosni i Hercegovini". Primjer je dočaran detaljima, o mjestu i vremenu sastanka, sudionicima, prijedlozima koje je iznio Izetbegović te ulogom Stjepana Mesića kao posrednika između predsjednika Izetbegovića i predsjednika Tuđmana. U Mesićevu iskazu ima svega, jedino nema istine. Upravo radi istine potrebno je Mesićevo svjedočenje usporediti s činjenicama iz niza dokumenata, kako bi se razobličila njegova obmana Haaškoga suda.

S. Mesić: *Takvu moju politiku razumjeli su predstavnici Bosne i Hercegovine. Susreli bismo se, i Silajdžić i Alija Izetbegović, kao i brojni predstavnici Bosne i Hercegovine, kad bi došli u Zagreb, uvijek bi me pohodili jer su shvatili da se borim za drukčiju politiku, za*

drukčiji odnos spram Bosne i Hercegovine. Kako bih bio čak i jasniji, prije odlaska u posjet Papi, Alija Izetbegović mi je poslao telefonsku poruku da bi se volio susresti sa mnom i da me moli da mu organiziram susret s predsjednikom Tuđmanom. Rekao sam da bi mi to bilo drago učiniti, ali da je predsjednik Tuđman u posjetu Kini i da se vraća sutra.

Rekao je "Izvršno, doći ću s premijerom Silajdžićem, sutra u Zagreb, i molim te kad sretneš Tuđmana, reci mu da bih želio s njim razgovarati, jer ga obično susrećeš."

Završili smo taj telefonski razgovor. Njih su dvojica zatim došla u Zagreb i zajedno s mojim zamjenicima, sjeli smo u moj ured i rekao je sljedeće: "Imam tri prijedloga za Franju Tuđmana. Jedan je taj da bosanska strana zamijeni sve one zapovjednike iz Armije BiH koje zahtijeva hrvatska strana u Bosni, pod uvjetom da hrvatska strana također zamijeni zapovjednike koji su se kompromitirali u Bosni što je zatraženo od bosanske strane."

Drugi je prijedlog za Hrvatsku bio potpisati sporazum i učiniti sve što mogu kroz preliminarne procese za konfederaciju Hrvatske i Bosne i Hercegovine. Treći je prijedlog bio da hrvatski general, Martin Špegelj, preuzme kontrolu nad Armijom BiH i pokaže kako oni nisu fundamentalisti, već da se bore za opstanak Bosne i Hercegovine i da ga poštuju kao profesionalca.

Tako da Vam govorim ovo jer su o ovakvim temama došli raspravljati sa mnom jer su otkrili tu dvostruku politiku.

Izvor: Predmet IT-95-14-A, svjedočenje S. Mesića 16. - 19. 3. 1998.

Kako bi se "otkrila ta dvostruka politika" te tko ju je i kako artikulirao i provodio potrebno je opisati vrijeme i događaje koji su prethodili i koji su uslijedili poslije njega, o sastanku o kojemu svjedoči Stjepan Mesić.

Usputna napomena o "detalju" koji to nije. Mesić svjedoči da mu je A. Izetbegović rekao: "Izvršno, doći ću s premijerom Silajdžićem, sutra u Zagreb". Premijer Vlade Bosne i Hercegovine tada nije bio Haris Siladžić, negodr. Jadranko Prlić. Prema sporazumu iz Međugorja (od 18. 5. 1993. godine), između Alije Izetbegovića i Mate Bobana i njihovih

izaslanstava, sporazuma do kojega je došlo na inicijativu predsjednika Tuđmana i uz nazočnost UNPROFOR-a i supredsjedatelja Međunarodne konferencije o bivšoj Jugoslaviji, "dogovoreno je da gospodin Prlić bude predsjednik Vlade"²⁴.

S. Mesić pozvan je od Haaškoga tužiteljstva svjedočiti u slučaju Blaškić s autoritetom visokog hrvatskog dužnosnika. Zato je bio obvezan upozoriti Sud na činjenicu da je Alija Izetbegović najavio dolazak "premijera Silajdžića" predsjedniku Hrvatskoga Sabora, odnosno, na činjenicu da Izetbegović ne poštuje sporazum iz Međugorja od 18. svibnja 1993. Odnosno, obrana je trebala postaviti pitanje: Kako predsjednik Sabora RH može primiti u službeni posjet Harisa Siladžića, kao premijera Vlade BiH, iako on to nije? Obrana je trebala tražiti pojašnjenje: Tko od njih dvojice, A. Izetbegović ili S. Mesić (ili obojica), poništavaju dogovore i sporazume Mirovnog plana za Bosnu i Hercegovinu, a pritom optužuju predsjednika Tuđmana za "dvostruku politiku"?

3.2. O vremenu održavanja sastanka predsjednika Sabora RH S. Mesića i predsjednika Predsjedništva BiH Alije Izetbegovića:

Prema Hininom izvješću, predsjednik Predsjedništva BiH Alija Izetbegović doputovao je 10. 06. 1993. oko 16 sati posebnim zrakoplovom u Zagreb²⁵. Prema novinskim agencijama predsjednika Izetbegovića primio je Papa Ivan Pavao II. 11. lipnja 1993.

²⁴ "Primjena Mirovnog plana za Bosnu i Hercegovinu", tekst sporazuma, HINA, **Baza Eva**, Vijest HNA5250153:1, 25. 5. 1993.

²⁵ HINA, **Baza EVA**, 10.06.1993

Prema tome, susret Mesić-Izetbegović²⁶ mogao se dogoditi najvjerojatnije popodne ili navečer 10. lipnja 1993., odnosno, 11. lipnja 1993. prije podne. O takvom susretu nema novinskih vijesti, iako su novinske agencije izvijestile da su Mesić i Izetbegović razgovarali telefonski:

ZAGREB, 10. lipnja (Hina) - Predsjednik Sabora Republike Hrvatske Stipe Mesić i predsjednik Županijskog doma Josip Manolić primili su danas šesteročlano izaslanstvo zagrebačkih Travničana.

Istaknuvši da kao građani žele pomoći smirivanju sukoba, članovi izaslanstva ukazali su na tri ključna pitanja - na potrebu pomoći prognanim Hrvatima iz srednje Bosne, obranu lašvanskog područja, te potrebu smirivanja sukoba i otklanjanja političkih tenzija. Zatražili su da se razmotri što Hrvatska može učiniti da se zaustave daljnji progoni Hrvata u BiH, a da se već prognani što prije vrate. Ukazavši na mogućnost djelovanja provokatora u tako osjetljivoj situaciji, posebno su zatražili zaštitu izbjeglih muslimanskih žena i djece u Hrvatskoj.

Tijekom razgovora predsjednik Sabora telefonski je kontaktirao s predsjednikom BiH Alijom Izetbegovićem u Sarajevu, kako bi se vidjelo što se može učiniti na prekidu sukoba. Po završetku razgovora predsjednik Mesić prenio je da je Izetbegović rekao da će nastojati što skorije doći u Zagreb²⁷.

3.3 Etničko čišćenje Hrvata iz Srednje Bosne

Ključna tema razgovora S. Mesića s izaslanstvom "zagrebačkih Travničana" te telefonskog razgovora predsjednika

²⁶ Pod pretpostavkom da je do njega došlo u okolnostima kako svjedoči S. Mesić.

²⁷ U nastavku priopćenja stoji: Izaslanstvo Travničana izrazilo je želju da razgovara s predsjednikom Republike Hrvatske, te s predsjednikom BiH tijekom njegova boravka u Zagrebu.

Istaknuvši da ne treba zaboraviti na osnovni uzrok svih događaja u BiH - agresiju srpske strane, Stipe Mesić je napomenuo da je oko 70 posto stanovništva BiH, Hrvata i Muslimana, potisnuto na oko 30 posto teritorija te države. Josip Manolić je naglasio da je za zaštitu interesa ta dva naroda u BiH nužan njihov savez.

*U travničkom izaslanstvu bili su Drago Stipac, profesori Stanko Plišo, Ivo Marković i Martin Udovičić, te ex-provincijal Bosne Srebrene fra Luka Markešić i vikar zadužen za prognanike i izbjeglice dr. Pero Pranjić." (HINA, **Baza Eva**, 10. lipnja 1993.).*

Sabora Mesića s predsjednikom Predsjedništva BiH Alijom Izetbegovićem bili su "daljni progoni Hrvata u BiH", odnosno, egzodus Hrvata iz Travnika i srednje Bosne kao posljedice vojne operacije etničkog čišćenja Armije BiH. Predsjednik Sabora RH S. Mesić trebao je razgovarati s Alijom Izetbegovićem o tome prigodom njihova prvog susreta u Zagrebu, koji se, prema svjedočenju Mesića, dogodio već istoga dana. O sadržaju toga obećanog i najavljenog razgovora S. Mesić nije ništa rekao pred Haaškim sudom.

Ciljevi i posljedice vojne operacije Armije BiH bitna su činjenica za razumijevanje razgovora Stjepana Mesića s Alijom Izetbegovićem i Harisom Silajdžićem, te za prosudbu istinitosti Mesićeve tvrdnje o "dvostrukoj politici", kojoj se on suprotstavljao zajedno s Alijom Izetbegovićem. Zato je potrebno navesti barem dio kronologije događaja koji neposredno prethode razgovoru o kojemu Mesić svjedoči u Haagu.

Dana 07. 06. 1993. godine u 12.05 sati upućeno je sljedeće izvješće operativne zone za Srednju Bosnu HVO.

Republika Bosna i Hercegovina
Hrvatska zajednica Herceg Bosna
Hrvatsko vijeće obrane
Zapovjedništvo OZ
V O S

Stanje na teritoriji općine Travnik gore ne može biti. Hrvatsko pučanstvo iz Paklareva, Ovčareva i Jankovića iselilo, tako da od Travnika do Turbeta na tom pravcu nema više Hrvata. U gradu od crkve do Šarene džamije blokirano oko 350 Hrvata koji se nalaze u jednoj vrsti konc. logora. Nad istima se vrši masakr i strijeljanje. Podatke o pravim zbivanjima u gradu nemamo, ali je i ono što se sazna nepojmljivo. Napadi se, nakon pregrupiranja iz zapadnog dijela grada, usmjeravaju preko crte Dolac n/l - Polja S. Gavrančića /koja su zauzeli/ u pravcu Viteza i N. Travnika. Pritisak je strahovit uz jaka djelovanja MB, haubica, PZM i PZT, tenkova sa tri strane. Narod se panično povlači a zbjegova ima prema Vlašiću. Sredstva i ljudstvo i dalje pristižu sa drugih općina.

Sela se kompletna pale i sraunjuju, a civilno pučanstvo ubija. Mnogo je istih i po šumama. Najkraće rečeno, stanje je takvo da se pučanstvo nalazi u opasnosti od uništenja, a brojnost naših snaga i sredstava ne može biti ni najmanja garancija sigurnosti.

Polako i sigurno nestajemo.

Zapovjednik OZ SB, puk. Tihomir Blaškić²⁸

Dana 08. 06. 1993. - Operativno izvješće o situaciji u OZ SB.

- 1. Stanje na crtama je nebitno jer je otpočeo opći napad na sve položaje HVO-a, kojih je svakim danom sve manje na području Lašvanske regije, a odnos snaga HVO spram AbiH je 1:9 za Muslimane. Smatram da je započeo egzodus Hrvata Srednje Bosne jer drugog izbora nema, sem proboja prema Rami i Gornjem Vakufu i to svih preostalih Hrvata.*
- 2. Znamo da je ovo posljednje izvješće koje potpisujemo, mi politički i vojno najodgovornije osobe za Hrvatski narod OZ SB, koji je primoran da bježi ispred muslimanskog noža sa svojih životnih prostora, čak i nakon 250 poginulih, poklanih, mnoštvo ranjenih i velikog broja nestalih civila i vojnika.*
- 3. Otvaranje koridora prema Gornjem Vakufu više nije pitanje dana nego pitanje sata i stoga tražim da se do Sebešića uputi 40 vojnika radi osiguranja koridora i prihvaćanja ovog napaćenog naroda, a ionako smo primorani probijati se prema vama.*
- 4. Pristupit ćemo uništenju dokumentacije pa ako imate nekih dodatnih uputa, molimo vas da nam proslijedite.*
- 5. Molimo da izvršite sve pripreme za organizirani prihvrat prognanika.*

Zbogom iz OZ SB HVO HZ H-B²⁹

²⁸ Ovo izvješće uputio je Zapovjednik OZ SB pukovnik T. Blaškić Glavnom stožeru u Mostaru, ali i ministru obrane RH Gojku Šušku. Nije nevažno upozoriti da je u zaglavlju memoranduma koje koriste zapovjedništva HVO, uvijek stajalo na prvom mjestu "Republika Bosna i Hercegovina", potom ostalo kako je navedeno. Već sama ta činjenica upućuje da je bit političkog spora bio oko načela ustavnog uređenja BiH, a ne njezine "podjele".

²⁹ Izvješće su potpisali Zapovjednik pukovnik T. Blaškić, tajnik HDZ RBiH Ignjac Koštroman, dopredsjednik vlade HZ H-B Anto Valenta, dopredsjednik HZ H-B Dario Kordić; Izvješće je upućeno predsjedniku

Dana 9. lipnja 1993. godine u 04.00 sati upućeno je izvanredno izvješće predsjedniku HZ H-B Mati Bobanu.

1. Snage MOS-a nastavljaju sa sveopćim napadom i to od 03.00 h posebno na Novom Travniku, Busovači, Vitezu i granatiranje se vrši po svim hrvatskim prostorijama - sve gori i pakao je pravi.

2. U tijeku noći na suženom hrvatskom prostoru preostale tri (3) općine stiglo je novih 5.000 prognanika iz sela Čukle, Brajkovići i Grahovčića a ova sela više ne postoje kao ni crkva u s. Brajkovići i kapela u s. Čukle, sve spaljeno. U selu Brajkoviću ubijena su dva bratru (Franjo Križanac i Perica Kurajica a nestale su dvije časne sestre Tihoslava Bilnac i Izabela Puljić.

Svakog sata povećava se broj poginulih, ranjenih i nestalih i sigurno da je nastupio sudnji dan za Hrvate Srednje Bosne.

Borimo se zajedno s napačenim i preostalim Hrvatima protiv desetostrukog nadmoćnijeg agresora. (Napada nas 15 muslimanskih brigada-manevarskih a brani se naoružani narod³⁰).

Dana 9. lipnja 1993. godine u 05.00 sati upućeno je novo izvješće Glavnom stožeru HVO-a Mostar, Ivi Lozančiću u Žepče, svim brigadama OZ SB:

Muslimanske snage i mudjahedini izvršili su otvorenu agresiju na hrvatske prostore, lašvansku regiju. U ovome napadu sudjeluje 6 brigada, te domaći odredi mudjahedina Travnika i Ravnog Rostova i dijelovi 7-me muslimanske brigade. Ovaj napad MOS-a i mudjahedina potpuno je uništio i protjerao Hrvate travničke općine. Ni to im nije bilo dosta.

Silovito su napali iz pravca Zenice na Guču Goru.

Potpuno je iseljeno 39 hrvatskih sela, oko 25.000 Hrvata. Zbog izuzetno teškog položaja u kojem se našla travnička brigada, a u želji da se sačuvaju životi civila, (žena i djece), bili smo primorani izvršiti evakuaciju hrvatskog civilnog pučanstva.

HZ H-B Mati Bobanu i načelniku GS Mostar, broj: 01-6-231/93, (Obrana, vojna tajna, strogo pov.)

³⁰ I ovo izvješće su potpisali zapovjednik OZ SB pukovnik T. Blaškić, tajnik HDZ RBiH Ignjac Koštroman, dopredsjednik vlade HZ H-B Anto Valenta, dopredsjednik HZ H-B Dario Kordić;

Našavši se između srpskih cijevi i mudjahedinskog noža, dio travničkih Hrvata izabrao je izvlačiti se i pronaći spas na padinama Vlašića. Bjesomućni napadi ne prestaju ni sada.

Podivljale muslimanske horde nasrću, pale i pljačkaju sve što je hrvatsko. Prema neprovjerenim podacima, poginulo je oko 400 osoba, ranjenih je oko 400-500 a nestalih oko 500.

U nizu logora samo u samostanu Guča Gora zatočeno je oko 800 civila. Njihovu sigurnost garantira UN, koji čuva samostan. Zbog svega toga, mnogo nadmoćnijeg neprijatelja (odnos snaga 1:10) a u cilju zaštite civilnog pučanstva, učinjeno je nekoliko manevarskih poteza kojima je osnovna zadaća bila sačuvati Hrvate lašvanske regije od totalnog egzodusa. Napadi znatno nadmoćnijeg neprijatelja odbijeni su. Crte obrane su konsolidirane. Vjera u moć samoobrane vratila se. Crte obrane kontroliraju postrojbe HVO-a. Hrvatski bojovnici shvaćaju da nas samo vlastita snaga može obraniti. Naš osnovni cilj i zadaća jeste obrana naših prostora.

U tom svetom i moralnom činu istrajat ćemo.

Naša odluka je konačna.

Pukovnik Tihomir Blaškić³¹

Dana 10. lipnja 1993. godine u 10.00 sati upućeno je "izvanredno izvješće o stanju u OZ SB HVO HZ HB" predsjedniku HZ H-B Mati Bobanu.

Agresorska muslimanska ofanziva se preko noći i jutro ponovo pojačava na svim crtama Travničke fronte.

Noćas su vođene žestoke borbe u preostalim selima Travničke, Novotravničke, Viteške i Busovačke općine.

Agresor vrši neviđena zvjerstva nad civilnim pučanstvom i nad svim što je nemuslimansko.

U Kaknju je noćas otpočeo napad na Hrvate, a intenzivirane su žestoke borbe u ranu zoru, gdje se vrši masakr nad Hrvatima.

Hrvati su u paničnim zbjegovima prema Vareškoj općini. Gore Hrvatska sela i kuće. Veliki je broj žrtava.

³¹ Izvješće: Republika BiH/Hrvatska zajednica Herceg-Bosna/Hrvatsko vijeće obrane/Zapovjedništvo OZ Srednja Bosna/IZM - Vitez: Ur. Broj: 08-6-251/93, od 9. lipnja 1993. u 05.00 sati.

Uhvaćena je poruka iz Sarajeva da se "posao" u kakanjskoj općini mora završiti danas do 18.00 sati, kada se mora "stati" zbog međunarodne javnosti.

Trenutno su najžešće borbe pored Kaknja u Novotravničkoj i Busovačkoj općini, gdje muslimanske snage pokušavaju ovladati prometnicom Busovača-Vitez.

Veliki su zbjegovi naroda.

Pokušavamo konsolidirati redove i uspostaviti crte na svim linijama.

Dijelićemo sudbinu sa narodom koga vodimo³²!

Ovaj izbor navoda iz vojnih izvješća o prilikama u kojima se našao hrvatski narod u Lašvanskoj dolini tijekom napadnih operacija Armije BiH trebao bi samo prikazati težinu i opseg te tragedije. Postoji mnoštvo dokumenata koji su upućivani na razne strane: **Prosvjed³³** upućen 9. 6. 1993. godine GSUN za BiH generalu Morillionu, zapovjedniku britanskog bataljuna Dunkanu, COMM-u, ICRC-u; **Opći proglas hrvatskom narodu Srednje Bosne**, upućen 10. 06. 1993. godine predsjedniku HZ HB Mati Bobanu, predsjedniku RH dr. Franji Tuđmanu, "svim sredstvima pri HRTV", itd.

3.4 O reakcijama hrvatske politike na muslimanska osvajanja i zločine u Srednjoj Bosni

Zbog tragičnih događaja, masakriranja i ubijanja Hrvata u srednjoj Bosni, zbog desetaka tisuća prognanih u ofenzivi Armije BiH koja je započela u lipnju 1993. vrlo su oštre reakcije hrvatskih dužnosnika i stranaka, prethodnog dana i istoga dana dok S. Mesić, A. Izetbegović i njihovi suradnici u Saboru RH vode razgovor koji Mesić navodi pred Haaškim sudom kao primjer "dvostruke politike" predsjednika Tuđmana prema

³² Izvješće: Republika BiH/Hrvatska zajednica Herceg-Bosna/Hrvatsko vijeće obrane/Zapovjedništvo OZ Srednja Bosna/IZM - Nova Bila: Ur. Broj: 01-6-284/93, od 10. 06. 1993. u 10.00 sati. U potpisu: zapovjednik OZ SB pukovnik T. Blaškić, dopredsjednik HVO Anto Valenta, dopredsjednik HZ HB Dario Kordić, glavni tajnik Ignjac Koštroman.

³³ HVO OZ Srednja Bosna, IZM - Vitez, broj: 01-6-273/93, od 9. 6. 1993., u 17.20 sati.

Bosni i Hercegovini, odnosno, kao primjer dobrog razumijevanja Alije Izetbegovića i Stjepana Mesića.

Navest ćemo samo neke službene reakcije kako bi se dobila slika o okolnostima u kojima S. Mesić i A. Izetbegović razgovaraju u Hrvatskom Saboru, te kako ispuštanjem i prešućivanjem bitnih činjenica S. Mesić svojim iskazima obmanjuje Haaški sud.

Predsjednik Republike dr. F. Tuđman prekinuo je svoj službeni posjet Kini:

XI'AN, 9. lipnja (Hina) - Zbog dramatičnog pogoršanja situacije u BiH, u područjima koja graniče s Republikom Hrvatskom i područjima koja su naseljena hrvatskim pučanstvom, hrvatski predsjednik dr. Franjo Tuđman je prisiljen skratiti svoj državni posjet Narodnoj Republici Kini i vratiti se u Hrvatsku.

... odluka o skraćivanju državnog posjeta prvenstveno uzrokovana nedavnim teškim napadima muslimanskih snaga na Travnik i hrvatsko pučanstvo u nekoliko drugih područja Bosne i Hercegovine, dovodeći do egzodusa hrvatskih izbjeglica sa tih teritorija u susjednu Hrvatsku i dijelove BiH pod kontrolom HVO³⁴...

Predsjednik Republike dr. Franjo Tuđman je 9. lipnja 1993. "uputio najoštrijem prosvjed predsjedniku Predsjedništva BiH Aliji Izetbegoviću 'zbog brutalne agresije Armije BiH na hrvatsko pučanstvo u središnjoj Bosni'"³⁵.

Vlada RH, 9. lipnja 1993. izdala je priopćenje u kojem između ostaloga stoji:

ZAGREB, 9. lipnja (Hina) - "Vlada Republike Hrvatske s ogorčenjem prati najnovije tragične događaje na području srednje Bosne, gdje je tijekom proteklih dana umoreno više stotina, a prognano na desetke tisuća hrvatskog civilnog pučanstva, dok je dvadesetak sela potpuno ispražnjeno i uništeno. Unaprijed pripremljena ofanziva armije BiH, potpomognuta mudžahedinima istjerava

³⁴ HINA, **Baza Eva**, 9.6.1993.

³⁵ Anđelko Mijatović. **Pregled političkog i državničkog rada dr. Franje Tuđmana 1989. - 1999.** Zagreb: Naklada hrvatskog državnog zavjeta, 2000., str. 106.

autohtono hrvatsko stanovništvo, vjekovima nastanjeno na tim prostorima.

Vlada Republike Hrvatske je obaviještena o brutalnosti i okrutnosti s kojom muslimanske snage masakriraju i ubijaju nedužni hrvatski živalj, čija zločinstva prelaze u genocid prema hrvatskom narodu³⁶.

Službena politika Republike Hrvatske i hrvatski dužnosnici u BiH poduzimaju sve kako bi upozorili i upoznali svijet s progonima Hrvata iz Srednje Bosne.

Ured za prognanike i izbjeglice Hrvatske zajednice Herceg-Bosne poslao je poziv za pomoć lašvanskim prognanicima: "Očekujemo oko 15.000 Hrvata iz Lašvanske doline i sjeveroistočne Hercegovine koji traže spas od terora tzv. Armije BiH. Pozivamo sve ljude dobre volje koji suosjećaju s patnjom i stradanjem Hrvata iz okupiranih područja da pruže ruku svojoj braći u nevolji..." (HINA, **Baza Eva**, 10. 6. 1993.).

Predsjednik Hrvatske zajednice Herceg-Bosne Mate Boban razgovarao je u Međugorju sa zapovjednikom UNPROFOR-a za BiH generalom Philippeom Morillonom o zaustavljanju muslimanske agresije na hrvatski narod u središnjoj Bosni..Boban je, .. zatražio da UNPROFOR zaštiti civilno hrvatsko pučanstvo, žrtvu muslimanske agresije, istaknuvši da Hrvatima u BiH nitko neće i ne može uskratiti pravo na obranu od svake pa i muslimanske agresije. (HINA, **Baza Eva**, 10. 6. 1993.).

Predsjednik Vlade Bosne i Hercegovine dr. Jadranko Prlić, u povodu muslimanskih zločina nad Hrvatima u srednjoj Bosni, uputio je pismo na niz adresa³⁷ u kojem upozorava i navodi da u posljednjih pet dana muslimanske snage ... koristeći višestruku brojčanu premoć, čine neviđen masakr nad civilnim osobama. Prlić ocjenjuje da je to "genocid

³⁶ U nastavku priopćenja Vlada RH zalaže se za političko rješenje sukoba između Muslimana i Hrvata u BiH: "Hrvatska Vlada, dosljedna svojoj politici, i dalje se zalaže za mir i dogovorna politička rješenja, cjelovitu državu BiH, prihvaćanje i provedbu Vance-Owenova plana, provedbu sporazuma iz Međugorja, te će učiniti sve što je u njenoj moći na smirivanju prilika i inzistirati na pregovorima kao izlazu iz sadašnje krize. Međutim, Vlada Republike Hrvatske ima legitimna prava i obvezu da, ovisno o razvoju događaja, zahtjeva punu zaštitu hrvatskog naroda u BiH, i poduzima odgovarajuće mjere u skladu s međunarodnim pravom" (HINA, **Baza Eva**, 9. 6. 1993.).

³⁷ Premijer Vlade BiH uputio je pismo glavnom tajniku UN Boutrosu Boutrosu Ghaliju, supredsjedateljima Mirovne konferencije o bivšoj Jugoslaviji lordu Davidu Owenu i Thorvaldu Stoltenbergu, visokoj povjerenici UN za izbjeglice Sadako Ogati i predsjedniku Vlade Republike Hrvatske Nikici Valentiću.

nad jednim od konstitutivnih naroda u BiH", te moli: "Zbog težine i ozbiljnosti situacije u srednjoj Bosni molim Vas da autoritetom svojih funkcija inzistirate na provedbi rezolucija UN o BiH i pozovete muslimansku stranu i njenu oružanu silu na hitnu i bezuvjetnu obustavu svih vojnih akcija protiv Hrvata, kako na području Travnika, čitave srednje Bosne, tako i na području Konjica, Jablanice i Mostara. To je utoliko hitnije što raspolažemo s provjerenim izvješćima da muslimanske snage pripremaju napade i na Kakanj, Vareš, Žepče i područje Usore, gdje također živi veliki broj Hrvata³⁸. (HINA, **Baza EVA**, MOSTAR, 10. 6. 1993.).

Hrvatska socijalno-liberalna stranka (HSL) u povodu muslimanskih osvajanja i zločina u Srednjoj Bosni izdala je priopćenje u kojemu HSL:

*... osuđuje dvoličnu politiku Alije Izetbegovića koja se očituje i u tome što je umjesto provedbe međugorskog sporazuma, došlo do nove muslimanske ofenzive, masovnih zločina i etničkog čišćenja hrvatskog pučanstva u Bosni i Hercegovini. Unatoč tome što se ne slažemo s politikom Hrvatske zajednice Herceg-Bosna - pogotovo u pogledu njene neučinkovitosti u zaštiti ukupnih hrvatskih nacionalnih interesa - najnovija zločinačka osvajanja Armije BiH smatramo izrazom planirane politike najvišeg muslimanskog vodstva, koja znači razbijanje BiH kao države i rat protiv hrvatskog naroda u BiH (HINA, **Baza EVA**, MOSTAR, 10. 6. 1993.).*

U povodu ofenzive muslimanskih snaga i progona hrvatskog pučanstva iz srednje Bosne, potpredsjednik Vlade Vladimir Šeks izjavio je na Hrvatskoj televiziji: "Već su izvršene potrebne pripreme kako bi Hrvatska zatražila hitno sazivanje sjednice Vijeća sigurnosti UN"; također je rekao da se radi o "zločinačkoj najezi fundamentalističkih snaga koje žele stvoriti muslimansku državu u BiH"³⁹.

³⁸ U nastavku se traži: "Moraju se hitno obustaviti progoni Hrvata. Snage UNPROFOR-a kao i svjetske humanitarne orgnaizacije (MCK, UNHCR i dr.) morali bi, ako već nisu u stanju da utječu na uspostavu mira, pružiti pomoć u spašavanju civilnog pučanstva".

³⁹ HINA, **Baza EVA**, 10.6.1993.

U Zagrebu je 11. lipnja 1993. održana sjednica Vijeća obrane i nacionalne sigurnosti na kojoj je razmatran "nastavak muslimanske agresije na hrvatska naselja u BiH"⁴⁰.

Predsjednik Republike dr. Franjo Tuđman primio je 11. lipnja 1993. "predsjednika Predsjedništva BiH Aliju Izetbegovića, na njegov zahtjev - razgovaralo se o muslimanskoj agresiji na hrvatsko pučanstvo u BiH, obustavljanju sukoba i o zaštiti civilnog pučanstva na područjima sukoba"⁴¹.

Predsjednik Sabora Stjepan Mesić nije osudio etničko čišćenje Hrvata u srednjoj Bosni od Armije BiH, ni tada kada se to događalo ni pet godina kasnije na Sudu kada je svjedok optužbe u slučaju Blaškić. Štoviše, svojim svjedočenjem Mesić daje alibi politici etničkog čišćenja, politici koju su i oporbene stranke osudile kao "dvoličnu politiku Alije Izetbegovića".

3.5 O smjeni načelnika GŠ ABiH

Kako bi se razumio prijedlog A. Izetbegovića, prijedlog o kojemu S. Mesić svjedoči na Haaškome sudu, "da bosanska strana zamijeni sve one zapovjednike iz Armije BiH koje zahtijeva hrvatska strana u Bosni", potrebno je dati nekoliko objašnjenja koja je Stjepan Mesić uskratio dati Sudu. Bez tih objašnjenja nije moguće ni prosuditi ni komentirati prijedlog što ga je posredovanjem S. Mesića Alija Izetbegović, navodno, uputio predsjedniku Tuđmanu.

- Predsjednik Predsjedništva R BiH Alija Izetbegović i predsjednik HZ HB Mate Boban potpisali su u Zagrebu,

⁴⁰ Anđelko Mijatović, isto, str. 106.

⁴¹ Anđelko Mijatović, isto, str. 106.

25. 4. 1993. **Zajedničku izjavu** o osnivanju i ustrojstvu zajedničkog zapovjedništva Armije BiH i HVO⁴².

- U Dodatku I, o **Ustrojstvu zapovjedništva Armije BiH i HVO** stoji:

1. Armija BiH i HVO će zadržati svoje zasebne identitete i ustrojstvo zapovjedništva. Njihova djelovanja će uključivati sve vidove osoblja, logistike, vodstva, obuke, morala i identiteta.

2. Oni će formirati Zajedničku komandu koja će biti odgovorna za kontrolu operacija vojnih oblasti.

3. Zajednička komanda će se sastojati od dva vrhovna zapovjednika, generala Halilovića i generala Petkovića, koji će se redovito sastajati, najmanje jedanput tjedno. Oni će osnovati stalni zajednički glavni stožer koji će biti smješten u Travniku i sastojat će se najmanje tri visoka časnika imenovana od svakog vrhovnog zapovjednika. Ovi časnici će raditi zajedno na trajnoj osnovi na planiranju i kontroliranju operacija svih postrojbi Armije BiH i HVO. ...

Potpisnici ovoga dodatka Zajedničkoj izjavi o ustrojstvu zajedničkog zapovjedništva Armije BiH i HVO jesu, s jedne strane, Alija Izetbegović i general Sefer Halilović, a s druge strane Mate Boban i general Milivoj Petković⁴³.

- Generali Milivoj Petković i Sefer Halilović potpisali su 12. svibnja 1993. u Međugorju Sporazum o prekidu neprijateljstva u Bosni i Hercegovini, u nazočnosti i

⁴² Gospoda Alija Izetbegović i Mate Boban, na sastanku koji su u Zagrebu sazvali 24. travnja 1993. godine supredsjedatelj Međunarodne konferencije o bivšoj Jugoslaviji lord David Owen, u nazočnosti veleposlanika Petera Halla, veleposlanika Herberta Okuna, veleposlanika Geerta Ahrensa, brigadira Johna Wilsona, brigadira Messervya-Whitinga, g. Fredericka Eckharda, g. D. Ludlowa, g. Bradea, dr. Jure Radića, g. Vladimira Šeksa, g. Gojka Šuška, dr. Zdenka Škrabala, generala zbora Janka Bobetka, veleposlanika Zdravka Sančevića, dr. Željka Matića, g. Ivana Jarnjaka, dr. Branimira Jakšića, brigadira Mile Čuka, g. Ejupa Ganića, generala Sefera Halilovića, veleposlanice Bisere Turković, veleposlanika Muhameda Šaćirbegovića, g. Kasima Trnke i general-bojnika Milivoja Petkovića, potpisali su zajedničku izjavu uz svjedočenje predsjednika RH dr. Franje Tuđmana (vidi M. Tuđman: **Istina o Bosni i Hercegovini. Dokumenti 1991. - 1995.** Zagreb: Slovo M, 2005., str. 348. - 350.).

⁴³ Vidi M. Tuđman, 2005., str. 366. - 368.

uz svjedočenje generala Philippea Morillona, predstavnika UNPROFOR-a, i veleposlanika Jean-Pierre Thebaulta, predstavnika Europske promatračke misije⁴⁴.

- Na satanku u Međugorju, 18. svibnja 1993., sazvanom od predsjednika Tuđmana, a u nazočnosti supredsjedatelja MKBJ te ministara vanjskih poslova Danske i Španjolske, izaslanstvo Alije Izetbegovića i Mate Bobana suglasila su se o primejmi **Mirovnog plana za Bosnu i Hercegovinu**. U tome planu između ostaloga, stoji:

VI. Vojni sporazum

Generali Petković i Halilović složili su se da oni još nisu bili u mogućnosti provesti sporazum koji su potpisali 25. travnja u Zagrebu i 12. svibnja u Međugorju. Složili su se da će to učiniti sada, odmah i u potpunosti. Sporazumjeli su se da će prvi korak u tom procesu biti prestanak neprijateljstava na području pod njihovom kontrolom, s nastupanjem 19. svibnja u 12 sati, praćeno razdvajanjem snaga i povlačenjem u vojarne njihovih snaga, kao i provedba ostalih mjera predviđenih sporazumom od 12. svibnja. Nadalje, kada se situacija u zemlji smiri, oni će ustrojiti strukture zajedničkog zapovjedništva shodno odredbama sporazuma od 25. travnja. Dogovorili su i to da rade pod upravom Vojnog vijeća u kojem su predsjednik g. Mate Boban, g. Alija Izetbegović, g. Mile Akmadžić i g. Ejup Ganić⁴⁵.

Što se dogodilo nakon ovih sporazuma, a neposredno prije razgovora Stjepana Mesića i Alije Izetbegovića, razgovora u kojemu je Izetbegović ponudio 'smjenu kompromitiranih' zapovjednika?

- Sukladno prethodnom dogovoru, general Milivoj Petković, jedan 'od dva vrhovna zapovjednika zajedničke komande Armije BiH i HVO', čekao je u Kiseljaku 8. lipnja 1993. u 10 sati generala Sefera Halilovića⁴⁶. General

⁴⁴ Izvor: **Večernji list**, 13.5.1993.

⁴⁵ IZVOR: HINA, **Baza EVA**, Vijest HNA5250153:1, 25. 5. 1993.

⁴⁶ Sefer Halilović. **Lukava strategija**. Sarajevo: Maršal d.o.o. PJ "Matica Sandžaka, 1997., str. 7.

Halilović na taj sastanak nikada nije došao. Toga je dana Armija BiH zauzela Travnik.

- Predsjednik Alija Izetbegović nazvao je generala Sefera Halilovića navečer 7. lipnja 1993. i rekao mu da ne treba otići na sastanak u Kiseljak s generalom Petkovićem. "Ne moraš žuriti", poručio je Izetbegović Haliloviću, "taj sastanak ionako nije toliko važan, a imamo jedan važniji posao koji moramo obaviti ovdje u Sarajevu"⁴⁷.
- General Halilović dolazi u kabinet predsjednika Izetbegovića 8. lipnja 1993. u 11 sati. Izetbegović mu daje na čitanje dokument pripremljen za Predsjedništvo BiH: "Organizacijske i kadrovske promjene u Oružanim snagama". Taj dokument sadrži i odluku o smjeni generala S. Halilovića, odnosno, o imenovanju generala Rasima Delića na "funkciju komandanta Glavnog Štaba V.K. ARBiH.. Zadržava se funkcija načelnika GŠ sa Seferom Halilovićem na ovoj Funkciji"⁴⁸.
- General Halilović je član Predsjedništva BiH, protivi se provedbi predloženih odluka i upozorava Aliju Izetbegovića, između ostalog, i da nema kvoruma: "potrebno je najmanje šest članova Predsjedništva za donošenje pravosnažne odluke. I sad nas je u Sarajevu pet: nas dvojica, Ganić, Tatjana i Mirko. .. Ne možete donijeti odluku". Izetbegović je odgovorio: "To je moj problem"⁴⁹. Sjednica Predsjedništva održana je 8. lipnja

⁴⁷ Sefer Halilović. **Lukava strategija.**, str. 7.

⁴⁸ S. Halilović, **Lukava strategija**, str. 15. S. Halilović vrlo detaljno opisuje cijeli događaj (str. 5. - 44.). General R. Delić već je bio u kabinetu Alije Izetbegovića, što mu je Halilović na samom početku razgovora zamjerio, jer je Delić, kao njegov podređeni, bez odobrenja otišao Izetbegoviću. Ova zgoda samo podvlači "neinformiranost" Halilovića o smjeni koja se dogodila toga dana, kada mu je podređeni R. Delić postao šefom.

⁴⁹ S. Halilović, **Lukava strategija**, str. 24.

1993. Sefer Halilović je na sjednici ponovio svoje stajalište glede te odluke: "nezakonitost njenog postupka, protuustavnost i izrazio svoje duboko razočaranje načinom na koji je sve izvedeno"⁵⁰.

Postavlja se pitanje pravih motiva i razloga smjene Sefera Halilovića. Jedan od dobrih poznavatelja vojne povijesti u Bosni i Hercegovini, Charles Schrader odnos između Halilovića i Izetbegovića opisuje ovako:

Tijekom najvećeg dijela razdoblja o kojemu je riječ, predsjednik R BiH Alija Izetbegović bio je u zavadi s načelnikom stožera vlastite vojske, Seferom Halilovićem, oko takvih fundamentalnih pitanja kao što je bilo ono treba li se R BiH uopće braniti od agresije bosanskih Srba. U svojim ratnim memoarima Halilović prenosi mnoge primjere svojeg neslaganja s Izetbegovićem i naglašava podjelu između manje-više pasivnih i nesposobnih (ako ne i izdajničkih) Izetbegovićevih pristaša i svojih žustrih, nacionalističkih pristaša. Stanje je postalo još složenije pojavljivanjem fundamentalističke islamske struje, koju je Izetbegović općenito podupirao, a koja je težila radikalizaciji ABiH-a, što bi potisnulo ono dobre volje i spremnosti na suradnju koja još je postojala među bosanskim Hrvatima i Srbima koji su ostali lojalni središnjoj vlasti i njezinu programu multietničke države. Halilović u svojim memoarima također žestoko napada Fikreta Muslimovića, Zijada Ljevakovića i druge ideologe koji su pokušavali strategiju zamijeniti vjerskim školama i džamijama, a

⁵⁰ S. Halilović, **Lukava startegija**, str. 28. Dan nakon smjene, 9. 6. 1993., S. Halilović uputio je pismo "upozorenja" Predsjedništvu, u kojem detaljno obrazlaže svoje neslaganje s odlukom Predsjedništva (S. Halilović, isto, str. 40. - 44.). Istodobno, ni Sefera Halilovića ni Aliju Izetbegovića ne smeta "nezakonitost" sastava Predsjedništva BiH. Naime, Predsjedništvo BiH samo je donijelo **Uredbu sa zakonskom snagom o izmjenama i dopuni zakona o izboru i opozivu članova Predsjedništva R BiH** (24. 12. 1992.), Uredbu kojom Predsjedništvo daje samo sebi pravo imenovati i opozivati članove Predsjedništva. Tako, odlukom Predsjedništva R BiH, "Za člana Predsjedništva Republike Bosne i Hercegovine izabrana je dr. TATJANA LJUJIĆ-MIJATOVIĆ"⁵⁰ koja čak nije ni bila kandidat na izborima za Predsjedništvo BiH. Predsjedništvo BiH u nekoliko je navrata imenovalo i opozivalo članove Predsjedništva koji su trebali predstavljati Srbe i Hrvate u Predsjedništvu. Smjene Hrvata uslijedile bi onda kada nisu bili suglasni s politikom Alije Izetbegovića (Vidi: Nevenko Herceg, Neven Tomić, isto).

*nacionalnu vojsku pretvoriti u ideološki orijentiranu vojsku pod stranačkim nadzorom SDA-a*⁵¹....

Zaključak Charlesa Schradera glasi: "Zapravo, cijeli tekst memoara *Lukava strategija* S. Halilovića posvećen je njegovim razlikama s A. Izetbegovićem o tomu da li, kako i zašto braniti Bosnu i Hercegovinu"⁵². Međutim, ni Schreder ne navodi jedan od glavnih motiva Halilovićeve smjene, o kojemu piše i govori sam Halilović u vrijeme kada se ta smjena dogodila. "Dan poslije"⁵³ S. Halilović govori generalu Rasimu Deliću: "mijenja se smjer politike i ide se ka podjeli Bosne". Podjela Bosne⁵⁴ bila je "osnovni, temeljni i najveći razlaz" između Halilovića i Izetbegovića. O tome Halilović svjedoči sam:

*Do tada je podjela Bosne bila posao iza zavjese: javno je važila priča o suverenoj i cjelovitoj državi. I sam sam nasjeo na cjelovitost koja je, zapravo, bila osnovni, temeljni i najveći razlaz između mene i Izetbegovića. Ja sam vjerovao njegovim javnim istupima čak i onda kada se meni prvi put servirala varijanta podjele. Bilo je to još novembra 1992*⁵⁵.

Halilović je smijenjen zat što nije pristao na politiku "podjele Bosne" Alije Izetbegovića. Alija Izetbegović nudi Stjepanu Mesiću smjenu Sefera Halilovića, "pod uvjetom da hrvatska strana također zamijeni zapovjednike koji su se kompromitirali u Bosni". Stjepan Mesić, pak, cijelu ponudu Alije Izetbegovića prezentira na Haaškome sudu kao dokaz iskrenosti i vjerodostojnosti politike Alije Izetbegovića,

⁵¹ Charles R. Schrader. **Muslimansko hrvatski građanski rat u srednjoj Bosni. Vojna povijest 1992. - 1994.** Zagreb: Golden Marketing - Tehnička knjiga, 2004., str. 78.

⁵² Charles R. Schrader, isto, str. 78.

⁵³ "Dan poslije" ujedno je i naslov poglavlja knjige S. Halilovića, isto, str. 39.

⁵⁴ I Halilović govori samo o podjeli Bosne, a ne Bosne i Hercegovine. Sve tri strane u BiH već samo na temelju uporabe rječnika koji se rabi u raščlambi ove teme spremne su donositi dalekosežne zaključke o političkim ciljevima "podjele Bosne".

⁵⁵ S. Halilović, isto, str. 18. Na drugom mjestu u ovom tekstu prikazat ćemo koncepcije "podjele Bosne" Alije Izezbegovića.

nasuprot "dvostruke politike" prema "Bosni" dr. Franje Tuđmana!??

3.6 Manipulacije i/ili obmane Stjepana Mesića i/ili Alije Izetbegovića

S. Mesić pred Haaškim je sudom svjedočio o tri prijedloga Alije Izetbegovića iznijeta na njihovu susretu 10. (ili 11.) lipnja 1993. koji bi trebali biti dokazom Mesićevog i Izetbegovićevog uzajamnog razumijevanja o "dvostrukoj politici" predsjednika Tuđmana prema Bosni i Hercegovini.

Prema Mesićevom iskazu prijedlozi Alije Izetbegovića "za Franju Tuđmana" su slijedeći: 1) bosanska strana je spremna zamijeni sve zapovjednike iz Armije BiH koje zahtijeva hrvatska strana u Bosni, pod uvjetom da hrvatska strana učini isto; 2) Izetbegović je spreman potpisati sporazum za konfederaciju Hrvatske i Bosne i Hercegovine; 3) Izetbegović je spreman da hrvatski general Martin Špegelj, preuzme kontrolu nad Armijom BiH i pokaže kako oni nisu fundamentalisti.

S. Mesić u svome iskazu nije iznio relevantne činjenice za prosudbu ovih triju prijedloga Alije Izetbegovića. Navest ćemo samo neke bitne činjenice koje su presudne za prosudbu iskrenosti Izetbegovićeva prijedloga, ali i za razumijevanje vjerodostojnosti Mesićeva svjedočenja.

- a) Alija Izetbegović dolazi u Zagreb Stjepanu Mesiću sa svojim prijedlozima kada su hrvatska politička javnost i svjetska javnost osudile ofanzivu i brutalno etničko čišćenje Hrvata od Armije BiH u Srednjoj Bosni.
- b) Ofanziva Armije BiH ima cilj ovladati hrvatskim enklavama u Srednjoj Bosni. Ciljevi su gradovi Travnik, Novi Travnik, Vitez, Vareš, Kakanj, Fojnica itd. Napadna djelovanja i etničko čišćenje 25.000 Hrvata do

10. lipnja 1993. potvrdile su i međunarodne snage u BiH.

- c) Alija Izetbegović imenovao je 8. lipnja 1993. generala Rasima Delića na "funkciju komandanta Glavnog Štaba V.K. ARBiH" i time derogirao Zagrebački i Međugorski sporazum (od 25. travnja 1993, i od 18. svibnja 1993.), odnosno, dogovor o uspostavi zajedničkog zapovjedništva na čelu s generalima Halilovićem i Petkovićem.
- d) Napadnim operacijama u Srednjoj Bosni, koje su počele početkom lipnja 1993. i koje je zapovijedio Alija Izetbegović, odbačen je od bošnjačke strane **Mirovni plan za Bosnu i Hercegovinu** potpisan u Međugorju 18. 5. 1993.
- e) Bošnjačka strana odlučila se za vojnu opciju, a ne za političko rješenje ustavnog uređenja Bosne i Hercegovine. Vance-Owenov plan za Bošnjake je bio mrtav, Mirovni plan za BiH iz Međugorja neprihvatljiv. Usljedili su prijedlozi i stajalište međunarodne zajednice, koja je bila spremna prihvatiti konfederalno uređenje BiH⁵⁶, a za Muslimane "konfederacija nije država", nego podjela Bosne i Hercegovine.
- f) Alija Izetbegović, 30. srpnja 1993. u Ženevi, formalno pristaje na ustavni dogovor o "Uniji Republika Bosne i Hercegovine". Međutim, u pismu od 4. 8. 1993. Alija Izetbegović predlaže predsjedniku Tuđmanu: "Svo

⁵⁶ - 17. lipnja: Američki predsjednik Bill Clinton potvrđuje da se Sjedinjene Američke Države neće protiviti podjeli BiH po etničkom ključu ako bi to dovelo do mira.

- 24. lipnja: Iznosi se plan o konfederalnom uređenju Bosne i Hercegovine, koji podržavaju i posrednici lord Owen i Stoltenberg.

- 29. srpnja: Supredsjedatelji Međunarodne konferencije o bivšoj Jugoslaviji predlažu "Uniju Republika Bosne i Hercegovine", koju bi činile tri konstitutivne jedinice.

- 30. srpnja: Postignut ustavni dogovor o "Uniji Republika Bosne i Hercegovine", u Ženevi. (HINA, **Baza Eva**, 31. 7. 1993.)

područje koje bi pripalo Bosanskoj i Hrvatskoj republici unutar buduće Unije BiH, tj. područje od Neuma na moru do Orašja i Brčkog na Savi, treba da ostane jedinstveno područje"⁵⁷.

- g) Alija Izetbegović s Momčilom Krajišnikom potpisuje, 16. rujna 1993., sporazum prema kojemu se Srbi mogu izdvojiti iz Bosne i Hercegovine. U sporazumu je to definirano sljedećom odredbom: "Nakon pronalaska obostrano prihvatljivoga rješenja teritorijalnog razgraničenja triju republika koje će činiti Uniju, a za vrijeme prve dvije godine postojanja te Unije, mora biti pripremljen i proveden referendum. O datumu održavanja moraju se složiti sve tri strane, a pitanje građanima svake od republika bit će da li se slažu da i dalje ostanu u Uniji ili je žele napustiti. U slučaju raspada Unije, sva prava Unije Republika Bosne i Hercegovine, uključujući i članstvo u Ujedinjenim narodima, bit će automatski prenesena na republiku s pretežitom muslimanskom stanovništvom."⁵⁸.
- h) Bošnjačka strana želi vojno postići kontrolu nad što većim teritorijem, jer joj to odgovara u bilo kojem konačnom rješenju ustroja BiH: a) u slučaju unije triju republika, jer je već dala suglasnost Srbima za "mirni razlaz"; b) u slučaju zajedničke republike Muslimana i Hrvata; c) u slučaju formiranja samostalne muslimanske države. Zato se Izetbegović opredijelio za vojnu opciju, jer je na političkom planu više gubio nego dobivao. O realizaciji vojnih ciljeva tijekom 1993. izvijestio je zapovjednik ABiH u veljači 1994.: "HVO /je/ eliminisan sa područja Jablanice, Konjica,

⁵⁷ IZVOR: **Vjesnik**, 8. 8. 1993.

⁵⁸ IZVOR: **Večernji list**, 17. 9. 1993.

Fojnice, Kaknja, Zenice, Travnika i Bugojna. Znači, kompletna jedna pokrajina po Vens-Ovenovom planu sa centralom u Travniku"⁵⁹.

U svjetlu relevantnih činjenica o zbivanjima prije i poslije Izetbegovićevih prijedloga o kojima svjedoči Mesić moguća su dva zaključka:

- a) Stjepan Mesić vjerodostojno je posvjedočio o Izetbegovićevim prijedlozima, ali nije uzeo u obzir relevantne činjenice za njihovu prosudbu, te zato krivo zaključuje o "dvostrukoj politici" predsjednika Tuđmana;
- b) Stjepan Mesić nije vjerodostojan svjedok te krivo navodi Izetbegovićeve prijedloge, bilo zato što ti prijedlozi nisu iznijeti bilo zato što nisu iznijeti tom prigodom nego nekom drugom, bilo, pak, zato što su oni konstrukcija različitih fragmenata koje Mesić sklapa po vlastitom scenariju, bez uporišta u stvarnosti.

U prvome slučaju Alija Izetbegović obmanuo je Stjepana Mesića. U drugome slučaju Stjepan Mesić svjesno manipulira Haaškim sudom.

U prvom slučaju riječ je o dvostrukoj politici Alije Izetbegovića i prema Hrvatskoj i prema međunarodnoj zajednici⁶⁰. U drugome slučaju riječ je o Mesićevoj slagalici irelevantnih i izmišljenih podataka na temelju kojih želi izvesti zaključak o dvostrukoj politici predsjednika Tuđmana prema Bosni i Hercegovini.

⁵⁹ Rasim Delić. **Armija ključ mira**. Sarajevo: Vojna biblioteka, 1994., str. 19. Citirano prema D. Marijan, isto, str. 227.

⁶⁰ Kao što se može zaključiti iz svjedočenja Sefera Halilovića, dvostruku politiku Alija Izetbegović vodio je i pred svojim najbližim suradnicima.

U svakom slučaju Stjepan Mesić nije Haaškome sudu predočio sve činjenice relevantne za prosudbu Izetbegovićevih prijedloga. Zato je on dao netočnu i nepotpunu sliku prilika i događaja o kojima govori. To znači da prijedlozi, ako ih je Izetbegović iznio 10. lipnja 1993., imaju drukčiji smisao od onoga koji im pridaje Stjepan Mesić.

Ali, prema izjavama Alije Izetbegovića, malo je vjerojatno da je S. Mesić dao točne podatke o svojim razgovorima s Alijom Izetbegovićem. Na upit novinara Radio Slobodne Europe:

RFE: Nudili ste konfederaciju /predsjedniku Hrvatske/. To je poznato i napisano. U toj konfederaciji .. nudili ste da gospodin Špegelj bude prvi čovjek zajedničke armije.

Izetbegović: "To je bila jedna puka deklaracija, nešto kao pismo o namjerama. A ovo dalje o Špegelju, to nije bilo na papiru to su bili usmeni razgovori. .."

RFE: Predsjednik Tuđman je to odbio?

Izetbegović: Nije odbio. On je to ustvari potpisao..⁶¹

Predsjednici Tuđman i Izetbegović potpisali su tajni sporazum o konfederaciji između muslimansko-hrvatske republike i Republike Hrvatske, u Ženevi, 14. rujna 1993⁶². To je prvi put da se spominje⁶³ konfederacija između muslimansko-hrvatskog entiteta (republike, države) s Republikom Hrvatskom. U tome sklopu Izetbegović je zagovarao i prijedlog s generalom Špegeljom. No, to se sve događalo tri mjeseca poslije razgovora na koji se poziva S. Mesić.

⁶¹ **Bosna i Hercegovina 1990.-2025.** Ur.: M. Tuđman. Zagreb: UHIP, 2005., str. 53-54.

⁶² To jest: "da se odnosi između bosansko-muslimanske republike i hrvatske republike u okviru Unije Bosne i Hercegovine razvijaju na svim područjima sa svrhom stvaranja zajedničke države koja će istodobno stupiti u konfederalni odnos s Republikom Hrvatskom" (IZVOR: **Večernji list**, 30. 1. 1994.).

⁶³ To je bio tajni sporazum o kojemu se u javnosti saznalo tek u siječnju 1994.

Činjenica je da je u svojim javnim nastupima Alija Izetbegović demantirao izjave S. Mesića. Ima li ijedan relevantan podatak pomoću kojega bi S. Mesić mogao dokazati svoju konstrukciju o "dvostrukoj politici" predsjednika Tuđmana? Postoji li dokaz koji je vezan uz susret za koji S. Mesić tvrdi da se dogodio 10. ili 11. lipnja 1993.? To bi trebao utvrditi Haaški sud. Za takvo što, uvidom u objektivne činjenice, ne postoje čak ni indicije.

Postoji dovoljno razloga za pokretanje istrage o istinitosti i točnosti navoda haaškoga svjedoka Stjepana Mesića.

4. P. S. Politika Šabora: sotonizacija Muslimana i tajna politika podjele Bosne i Hercegovine

Tužitelj Harmon bio je vrlo precizan u najavi Mesićeve svjedočenja: "On će svjedočiti o dvostrukoj politici Predsjednika Tuđmana spram Bosne, jednoj koja je bila javna politika za priznanje neovisnosti Bosne, i o prikrivenoj politici podjele Bosne između Hrvatske i Srbije". Zato je Mesiću na kraju svjedočenja o toj temi postavljeno pitanje da nabroji činjenice koje potvrđuju postojanje tajne politike prema Bosni i Hercegovini, odnosno, postojanje dvostruke politike predsjednika Tuđmana prema Bosni i Hercegovini:

Pitanje: Ne tražim vaše mišljenje ni Vaše zaključke, nego Vas pitam, koje su osnove zbog kojih tvrdite da je Hrvatska imala tajnu politiku podijeliti Bosnu i Hercegovinu? Koje su činjenice?

S. Mesić: *Ima ih više, ali nabrojat ću samo nekoliko.*

Ako su članovi Hrvatskog parlamenta išli u Bosnu i Hercegovinu, išli su u Herceg-Bosnu, te tamo snimljeni odjeveni u odore HVO-a, dok su istodobno bili članovi Hrvatskog parlamenta. Isti ti ljudi u Hrvatskom parlamentu sotonizirali su, do granica dopustivog, Muslimane i njihovo pravo na obranu Bosne i Hercegovine.

Uzmite samo izjave Vice Vukojevića u Hrvatskoj skupštini. Uzmite izjave Ivana Tolja, generala obje armije, o Muslimanima o Bosni i Hercegovini.

Uzmite samo izjave moga nasljednika, Mihanovića, koje se odnose na Muslimane što je mislio o njima i kako je demonizirao Muslimane i mogućnost preživljavanja Bosne i Hercegovine.

Uzmite što je o Muslimanima rekao u Hrvatskom parlamentu Antun Vrdoljak, koji je tada bio zastupnik i direktor Hrvatske televizije koji je praktički servirao hrvatskoj javnosti što se ima smatrati službenom državnom politikom.

Bez drugih imena, ovo je dostatno, i to me dovelo do moga zaključka. Ako sam rekao Franji Tuđmanu da je Izetbegovićevo ⁶⁴ ponašanje u Hrvatskom parlamentu nedopustivo, njegove vulgarnosti, njegova ljutnja i bijes protiv Muslimana - čak ih nije uvijek ni nazivao Muslimanima, nego im se obraćao s "Balije", i kad bih rekao da je to štetno za rad Parlamenta, da to potkopava integritet hrvatske politike, što sam trebao učiniti?⁶⁵

... Mislim da nema potrebe nabrajati druge čimbenike pa da se vidi da je politika bila - politika dvostrukih mjerila, jedna službena i druga koja je imala pogubne posljedice po Hrvate u Bosni i Hercegovini i po ugled Hrvatske kao ozbiljne nacije u svijetu.

Izvor: Predmet IT-95-14-A, svjedočenje S. Mesića 16. -19. 3. 1998.

Na pitanje što su osnove za tvrdnju da je Hrvatska imala tajnu politiku podijeliti Bosnu i Hercegovinu, što su činjenice, a ne mišljenje svjedoka, Stjepan Mesić odgovara:

⁶⁴ Mesić izgovara riječ Izetbegović još četiri puta u ovome navodu, iako se iz konteksta može zaključiti da se radi o ***lapsus linguae***. Osoba na koju je mogao misliti vjerojatno je Vice Vukojević, ali to bi Haaški svjedok Stjepan Mesić morao razjasniti.

⁶⁵ U nastavku Mesić govori: "Bio je predsjednik odbora Hrvatskog sabora kad je odlazio u Hercegovinu a snimka ga je prikazivala u odori HVO-a i Tuđman mi je rekao `Pa učini štogod. Smijeni ga s čela tog odborá. Nazvao sam Ivana Milasa, predsjednika zastupničkog kluba HDZ-a neka provede taj prijedlog a njegov odgovor je bio, `Tuđman nema nikakvih primjedbi na rad Izetbegovića."

Nasuprot, kad god sam s njim govorio podupirao je ono što radi Izetbegović i da je Izetbegović izabran u Hrvatski Parlament na zadnjim izborima na HDZ-ovoj listi."

- članovi "Hrvatskog parlamenta" u Hrvatskom saboru sotonizirali su Muslimane do granica dopustivog (!?)
- "izjave Vice Vukojevića i Ivana Tolja u Hrvatskom saboru o Muslimanima u Bosni i Hercegovini"
- "izjave moga nasljednika, Mihanovića, što je mislio i kako je demonizirao Muslimane"
- "Uzmite što je o Muslimanima rekao u Hrvatskom saboru Antun Vrdoljak"
- 'Bez drugih imena, ovo je dostatno, i to me dovelo do moga zaključka: da nema potrebe nabrajati druge čimbenike pa da se vidi da je politika bila - politika dvostrukih mjerila, jedna službena i druga koja je imala pogubne posljedice po Hrvate u Bosni i Hercegovini i po ugled Hrvatske kao ozbiljne nacije u svijetu'.

Dakle, kao činjenice za tvrdnju o hrvatskoj 'tajnoj politici koja je trebala podijeliti Bosnu i Hercegovinu' Stjepan Mesić navodi četiri imena zastupnika u hrvatskom Saboru koji su "sotonizirali", "demonizirali", "vulgarizirali" - "do granica dopustivog"⁶⁶ - Muslimane, i sve to za govornicom u Hrvatskome saboru.

To su, po Stjepanu Mesiću, "činjenice" koje su "dostatne" za zaključak o "dvostrukim mjerilima" i "tajnoj politici" prema Bosni i Hercegovini. Mesić u svom svjedočenju ne navodi sadržaj izjava ovih zastupnika. Ne navodi što je, kada, kako, kojom prigodom i u kojem obliku - u kojim rezolucijama,

⁶⁶ Kakvu bi procjenu Mesić dao kada bi te izjave u Saboru bile mimo dopustivih granica? Što je točno: da su izjave zastupnika u Saboru bile unutar dopustivih granica pa se ne mogu kvalificirati kako ih Mesić kvalificira. Ili je točno da te izjave nisu bile unutar granica pristojnosti i dopustivosti pa Mesić ne zna što citirana sintagma znači. Ili je Mesić rekao i jedno i drugo, kako bi osigurao "uzmak" u slučaju da ga netko upozori na nevjerodostojnost njegova svjedočenja?

zaključcima, zakonima, ili drugim odlukama - je hrvatski Sabor usvojio stajališta "tajne politike" tih zastupnika. Tako da njegova osobna ocjena ostaje bez dokaza za njegovu tvrdnju "da nema potrebe nabrajati druge čimbenike pa da se vidi da je politika bila - politika dvostrukih mjerila, jedna službena i druga koja je imala pogubne posljedice".

Mesićeva tvrdnja da je Hrvatski sabor mjesto gdje se vodila dvostruka politika prema Bosni i Hercegovini ostala je bez dokaza, osim ako netko ne misli da za tako tešku optužbu o tajnoj i dvostrukoj politici prema BiH mogu poslužiti kao materijalni dokaz sljedeći dijelovi Mesićeva iskaza:

- *Uzmite izjave Ivana Tolja, generala obje armije,..*
- *Ako su članovi Hrvatskog parlamenta .. išli u Herceg-Bosnu, te tamo snimljeni odjeveni u odore HVO-a, dok su istodobno bili članovi Hrvatskog parlamenta⁶⁷*
- *Uistinu, zbog određenih operacija poduzetih od Vice Vukojevića, koji je bio članom Sabora, u mom Saboru, sam nekoliko puta insistirao da njegov status bude razjašnjen, jer je bio jedan od posrednika u Bosni i Hercegovini, i onda je Tuđman rekao, "Ostavi to - što se tiče Bosne, svi su građanski poslovi pod kontrolom Vice Vukojevića i vojni poslovi pod Gojkom Šuškom, ministrom obrane Republike Hrvatske."*
- *... kad god sam s njim /Tuđmanom, nap.aut./ govorio podupirao je ono što radi Vukojević i da je Vukojević izabran u hrvatski parlament na zadnjim izborima na HDZ-ovoj listi.*

Utvrđiti činjenično stanje u svezi ovih izjava nije teško. Naime, već samo Mesićeva svjedočenje jest nekonzistentno i to ga čini nevjerodostojnim. Prethodnog dana na izravan upit: "Gospodine Mesiću, Mesić, tko je bio Ivan Tolj i koji čin Vam je rekao da ima u HVO-u?", Mesić je odgovorio:

⁶⁷ S. Mesić tijekom svoga svjedočenja nekoliko puta ponavlja isto: "Nikada nisam službeno primio ikakvu informaciju od ikojeg predstavnika da su bili članovi HVO-a. Ipak, vidjeo sam neke ljude na televiziji uključujući Vicu Vukojevića i Ivana Tolja kako su obučeni u odore HVO-a".

S. Mesić: Ne znam koji čin je obnašao u HVO-u. Bio je general u Hrvatskoj vojsci. Obnašao je političke poslove - vodio je političke poslove u Hrvatskoj vojsci i rekao je da ima isti posao u HVO-u.

Dakle, tijekom istog svjedočenja, ali s vremenskim odmakom između pitanja, Mesić daje dva različita odgovora. Činjenica jest da Ivan Tolj ima čin generala u HV, ali da nema i da nije imao nikakvog čina u HVO-u, odnosno, činjenica je da u HVO-u nije nikada obnašao nikakvu dužnost⁶⁸.

Mesićeva tvrdnja "što se tiče Bosne, svi su građanski poslovi pod kontrolom Vice Vukojevića" u kontradikciji je s njegovim ostalim izjavama. Mesić nekoliko puta tvrdi i dokazuje da su čelnici HDZ-a BiH, odnosno, Hrvatske zajednice Herceg-Bosne redovito dolazili u Zagreb na konzultacije i po upute. Da su ti sastanci bili česti i da su se svi okupljali kod predsjednika Tuđmana. Kada je izabran za predsjednika Republike 2000. godine, Mesić je počeo "dilati" transkripte, tj. zapisnike razgovora koji su vođeni na Pantovčaku⁶⁹. Sve transkripte, koji po Mesićevu mišljenju dokazuju "podjelu Bosne", godinama su objavljivali Mesićevi privilegirani listovi. Ti su transkripti danas javni, dostupni u tjednicima, pa čak i zbirno objavljeni u knjigama⁷⁰.

Ako je istinita Mesićeva tvrdnja da "što se tiče Bosne, svi su građanski poslovi pod kontrolom Vice Vukojevića", onda

⁶⁸ Takvu izjavu general I. Tolj dao je autoru ovoga teksta. Osim toga, kako sam osobno bio zadužen 1991. za osnivanje uprave IPD u MORH-u, koja je kasnije preimenovana u Političku upravu, povremeno sam surađivao s Ivanom Toljem dok je on bio u Političkoj upravi. Potvrdu da je I. Tolj bio tijekom rata samo djelatnik MORH-a dobio sam i od ljudi iz kadrovske uprave MORH-a.

⁶⁹ Različit broj tih transkripata S. Mesić je mimo zakonske procedure, dostavio "svojim" novinarima, Haaškome tužiteljstvu, ali i nekim stranim obavještajnim službama. Pitanje legalnosti takvog postupka nikada na sudu nije razrješeno, jer nijedna prijava nije procesuirana. Na ovome mjestu ne želimo otvarati ovaj problem.

⁷⁰ Kao argument za podatak koji navodimo dostatno je pogledati dva sveska objavljenih transkripta: "**Stenogrami o podjeli Bosne**". Split - Sarajevo: Feral Tribune & Dani, 2005., sv. I, II.

je Vice Vukojević morao biti na svim, na većini, ili barem na nekim od tih sastanaka gdje se odlučivalo o "podjeli Bosne". On nije bio ni na jednom.

Mesićeva tvrdnja da je predsjednik Tuđman podupirao "ono što radi Vukojević i da je Vukojević izabran u Hrvatski Parlament na zadnjim izborima na HDZ-ovoj listi", teško da može imati negativnu konotaciju za bilo koga. U demokratskim sustavima ljudi idu na izbore kako bi dobili mandat i zalagali se za program radi kojeg su izabrani. Kadrovska, pak, politika stranke može se u pojedinim slučajevima problematizirati. Ali S. Mesić i u ovome slučaju prešućuje bitne činjenice. Bitne za primjer koji on apostrofira. Stjepan Mesić je pozvao Vicu Vukojevića da uđe u HDZ rujna ili listopada 1989. godine⁷¹, prigodom jednoga njihovog susreta na Trgu bana Jelačića⁷². Stjepan Mesić, kao tajnik HDZ-a, stavio je Vicu Vukojevića 1992. na izbornu listu za Hrvatski sabor, i to u Novom Zagrebu. Vice Vukojević je pobijedio u toj izbornoj jedinici. Stipe Mesić je sve te činjenice prešutio.

Ako "nema potrebe nabrajati druge čimbenike", ako je sve relevantne činjenice o tajnoj hrvatskoj politici prema BiH Stjepan Mesić nabrojio i time zaokružio svoj odgovor na jasno postavljeno pitanje, onda se na temelju njegovoga iskaza može izvesti zaključak koji ima sasvim drukčiju dokaznu vrijednost nego što bi to Mesić želio priznati.

Prvo, ako su bitni čimbenici "tajne politike" zastupnici u Hrvatskome saboru, onda je Hrvatski sabor središte te tajne politike, a ona druga službena politika koja nije težila "podjeli Bosne i Hercegovine" vodila se iz Banskih dvora i s Pantovčaka.

⁷¹ Mesić je tom prigodom predložio Vukojeviću da bude tajnik podružnice HDZ-a za grad Zagreb, ali to se nije ostvarilo.

⁷² Prema izjavi Vice Vukojevića, Stjepan Mesić je "učlanio" V. Vukojevića u HDZ.

Drugo, u tom je slučaju Hrvatski sabor imao neke "tajne" smjernice, deklaracije i zaključke u svezi s odnosom RH prema BiH. Ako je tome tako, onda bi Stjepan Mesić, kao predsjednik Sabora u to vrijeme, trebao navesti te "tajne" dokumente i odluke te objasniti svoju ulogu u tome.

Stjepan Mesić nije naveo nijednu izjavu, deklaraciju, zaključak, odluku, itd. Hrvatskoga sabora kao činjenicu koja bi potvrdila tajnu politiku o podjeli Bosne i Hercegovine. Nije naveo ni sadržaj izjava prozvanih zastupnika pa se te izjave ne mogu komentirati niti se može procijeniti na koji su način te izjave utjecale na odluke Sabora, odnosno na oblikovanje stajališta saborske većine. Zato je Mesićevo odgovor na postavljeno pitanje irelevantan, njegovi odgovori ne artikuliraju objektivne činjenice, nego iskazuju osobno stajalište animoziteta prema nekim ljudima, tj. zastupnicima u Saboru.

Mesićevo svjedočenje o "dvostrukoj" i "tajnoj" hrvatskoj politici prema Bosni i Hercegovini doima se kao loše napisana i režirana lakrdija s tragičnim završetkom, kada se stavi u kontekst realnih političkih zbivanja i kada se navedu temeljne činjenice, koje Mesić poznaje, ali namjerno prešućuje.